

ОЛ-НЕПРИШЬКИЙ-ГРАНОВСЬКИЙ

СНИ
ЗРУЙНОВАНОГО
ЗАМКУ

ПОВІСІ, ТОМ VII

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

1964

СНИ ЗРУЙНОВАНОГО ЗАМКУ

Вельмишановному і Ларогому Френцелєві
Іванові Петруковичі від щирого
серця з пошаною —

Дел. Недриуба Франковича

21го липня, 1965 р.

St. Paul, Minnesota.

A. A. Granovsky

DREAMS OF RUINED CASTLE

Poems

VII

**Printed in U.S.A.
1964**

ОД НЕПРИЦЬКИЙ-РАНОРСЬКИЙ

НИ
ЗРУЙНОВАНОГО
ЗДІЛКУ

ПОЕЗІЇ
ТОМ
VII

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК
1 9 6 4

Ол. Неприцький-Грановський

СНИ ЗРУЙНОВАНОГО ЗАМКУ

Художнє оформлення
мистця Михайла Михалевича

**Видавництво «Життя й Мистецтво»
Наклад 1500 примірників
1964**

СРІВНА НАМОРОЗЬ

*"Winter, the paragon of art,
That kills all forms of life and feeling,
Save what is pure and will survive."*

Roy Campbell.

*Зима збуджує людину, щоб побачити світ в
пречистій красі творчих ритмів сил природи,
— а себе на тлі необмеженого обрію можли-
востей.*

Автор.

РИТУАЛ

По урочисто-пишнім ритуалі,
Коли в діброві, в шатах золотих,
Час вічності, дрімаючи затих, —
І в срібних ризах мрійної вуалі,
Зима раптово надійшла із далі
В піснях вітрів холодних і крутих —
Морози скули степ на зміну тих
Щасливих днів, що в струмнях сонця грали.

Але з тобою ми, душе моя ,
В снігах життя міцнітимем в боях,
І в темну ніч не знатимо розлуки.

Взаміну сліз — у простори лети
Розкути людські сили для мети
І дати волі - - захист, розум, руки . . .

1957

У ПІЗНЮ ОСІНЬ

Недавно, кілька днів тому, — діброва
Лалала подум'ям червоного вогню
І лялалось злото сонця струмнями у ню . . .
Осінім листям барвно грала мова, —
У мрійній далині, життя просторах,
В незрівняних кольорах, в дивовижнім сні, —
Мов час, закоханий в могутнім полоні
Під ритуальний гимн в високих хорах . . .

Діброва нині, мов склепіння голих віт, —
Лиш де-де ще висить листок пожовклий.
І чути струни в серці вже примовкли.
Надходить срібний обрій тих суворих літ,
Коли вогонь душі лиш блимає, не гріє,
І всюди люта завірюха дужче віє . . .

1957

ПТАШИННИЙ ГИМН

В гаю безлистім і нагім
До сходу сонця, на зорі,
Співала пташка давній гимн —
І спів губився угорі . . .
Здавалося, що то дарма
Той спів несеться до небес, —
Коли навкруг усе дріма,
Не гавка навіть раній нес.
Мелодії хвали з грудей
Завзятих, певних і дзвінких
Летять між віт, і де іней
Дерев осріблює бруньки.
І слухаючи щирий спів —
Коліна гнуться до землі
В пошані за хвалу, за спів
Грудей пташиних в темній млі.
Та ніч розвіялась і тьма
У сьйві ранку щезла теж.
Збудилось сонце, і нема
У щасті дня ніяких меж. . .
Будім і ми своїх людей,
До волі кличмо без страху
Серед брудноти і гріху
До зір, та до нових ідей!
За працю ту не буде нам
Пошани, рдячності, — лиш глум.
За волю ж краю все віддам,
Що чує серце, каже ум . . .

1947

КІНЕЦЬ ЛИСТОПАДА

Мороз вже відірвав мальовану листву
Від віття і нових брушок листків майбутніх.
Гаї у спогадах красот ще незабутніх
Дрібним гіллям снують мерезану канву.

А вітер десь погнався в поле і розніс
Співучих барв чудесні твори чародія.
Пожежа скінчена. Надходить друга дія, —
Бо час добу на зміну іншу вже приніс.

1947

СНІЖИНКА

Краси осінньої пожежа опадає,
Мороз повітря крає, наче ніж,
І срібна наморозь на віттях наростає,
Віщуючи зиму на грані роздоріж.

А темні крила хмар, розправившись **широко**,
Несуть часу відмінности зворот, —
І тільки зрідка гляне неба синє око,
Як тихо наступа новий коловорот.

І в журнім настрої пригадується літо,
Що промайнуло, гей би та луна,
І всіх бажань, що мріялося. — не нагріто,
Бо осінь теж, мов сон, майнула чарівна.

І ось сніжиночка на груди прилетіла,
За нею інші вітром напесело,
І біла заметіль в повітрі затремтіла —
Стежки минулого вже снігом замело . . .

1958

СТУДЕНЬ

На багрове листя жовтня
Перший сніг спадає,
Наче стелить срібним шовком, —
Візерунки вишиває . . .

А на вітті листопада,
Вже без листя, голе, —
Сніг пухвений тихо пада, —
В білих ризах Бога молить.

По черзі надходить грудень
Снігом замітати,
І приносить лютий студень . . .
Зимно . . . Коб весни діждати!

1957

СПОТЬСЯ СНІЖИНКИ

Злітають срібні порошинки,
Непевно крутяться в танку
І криють пухом діл, будинки
У білу оболонь тонку . . .

Снуються снігом візерунки,
Міняє вигляд свій земля, —
В морозну ніч акордом струнко
Гуде повітний дрогом шлях . . .

В погоду ясну, в сніговію —
Летять у дроздиках думки,
Ідеї родяться новії,
Встають у зарисах віки . . .

А в небі сіють сніжинки,
Спадає долу срібний пух.
В суворий час зими — билинки
Життям гартують вічний рух . . .

СНІГ У ЛІСІ

Сніг у лісі . . . Нагла зміна —
Дує, віє заметіль
Свіжі надми по коліна —
Й де береться сніг той, і звідкіль?!

А сніжинки вітер носить,
Сіє квітом навкруги, —
Завірюха білі коси
Віттям чеше гомоном пори.

Ліс, як старець, білосивий
Закурився в самоті . . .
Серця жар мій невгасимий
Прагне сонця, щастя в ваготі . . .

1957

ПУХНАСТИЙ СНІГ

Пухнастий пада свіжий сніг
Так тихо, легко і спокійно,
Обрусом стелиться до ніг,
Міняє вигляд чародійно.

І забілів хвилястий діл,
А з ним сосновий бір, ялиця,
Радіють краєвиди сіл,
І діти в грі рожеволиці.

А сніг все сіється, іде, —
У сяйві граються сніжинки . . .
І навіть вітер не гуде —
Лиш легко падають пушинки . . .

Життя снує свій власний гін —
І світ, мов привид, сонно мріє.
Мороз скував осінний тлін,
А серце жаром холод гріє . . .

1957

СНІГОВИЦЯ

Заридали вітри вітровієм,
Гонять тучі так низько і грізно,
В сніговії пушинками сіє,
Що на землю спадають так ніжно . . .

Наче димом, завихреним снігом,
Крутить сірі, нечислені звої
Буря свистом, риданням і співом —
Страх наводить морозом і воєм . . .

Завірюха бушує і криє
Мерзлу землю у білі простори,
Дує надми, то знову їх зрє, —
Безпритульним зимою пле горє . . .

1959

ФАНТАСТИЧНІ КВІТИ

Фантастичним квітом з льоду
Розписав мороз всі шиби,
Заморозив вільну воду
В срібній бісер, в гілля, глиби.

Розквітчалася з вільготи
Дивна папороть ярами,
Збудувались пишні гроти,
На узгір'ях замки, брами.

Як знадвору чути псалми —
Вгору линуть льоду мури,
І ростуть на шибах пальми
Орнаментів і скульптури . . .

Наче в казці в дні чудові
Найбуйнішої уяви, —
Творить дива лід в будові
Світ химерний, мов в забаві . . .

1953

ВІТЕР

Вітер вимку снігом дує,
Вітер стогне, вередує,
Віє звірем і мете,
Сріблом криє золоте
Листя згорнене під тином,
Дує шпарами в хатину . . .

Зимний вітер дме, проймає,
Гонить сон, як хто дрімає,
Та виспівує псалми
Лютим холодом зими,
Крутить снігом крізь штахети
В білі надми та намети . . .

І не знать --- кому й навіщо
Вітер лине дуть зловісно,
Гнати снігом у горби,
Рить в наметах жолоби . . .
Хоч недобра завірюха —
Та музична в своїх рухах . . .

1957

ЗАВІРЮХА

Як закрутиться, зав'ється та подує,
У зимові вдарить струни,
Гострим вітром в сизу далеч по льоду йде,
Й загуде в сумні буруни, —

Все тоді надворі у страху темніє,
Бога згадує в нещасті, —
Як холоде мозок, тіло костеніє
Й велич музики не гасне.

Та краси симфонії у спіговіях
Не усім дано зазнати, —
Як у бурі леденіє сніг на віях,
В заметіль думками гнати.

В телевізії ніколи завірюхи
В хаті теплій не відчуєм,
Тільки музику стихії та розпуки
Добре знає, — хто в дорозі заночує . . .

1955

ПЛЮТА

Закурилась завірюха —
Й шумом, гамом глушить вуха . . .
А я в хаті, крізь вікно, —
Крізь кватирку, — все одно, —
Голосіння вітру слухав,
Як він снігом дужче дмухав . . .

Завірюха дика, люта,
Враз із нею мокра плюта, —
Завихрилася в танку
В чорну ніч, га ще й в таку, —
Що не видно й світа тута,
Як метелить снігом плюта . . .

1957

КАЗКОВИЙ ЧАС

Є щось чудового в зимовий час,
Що навіть дух від величі спирає.
Куди не глянь — в тій безлічі прикрас
Блищить щасливе сонце, в іскрах грає . . .

Довкола все змінив казковий сніг: —
Маєстатичні сосни і смереки,
В перинах у красі на віти ліг, —
Земля, — мов білий оксан здалека.

Скришить мороз зимової пори,
Срібляста наморозь на вітах голих
Зірчить у чарах з долу до гори —
Й сліди звірят значить в завіях поле . . .

Як свіжий сніг вночі нараз спаде —
Санчата тягне, лизьви та лещата
Весела молодь, як на лід іде —
Й червонолиці діти та дівчата.

А часом місяць гляне із небес
І затремтять золотозорі очі —
І світ, мов зачарований увесь
В ті білі, дивні та пухнасті ночі . . .

1957

ПІД ГРУДЕНЬ

Не па весні, а-в пізню осінь,
Буштин холодної землі
Передягнувсь у білу просинь
На темно сірім неба тлі.

Мов наречена срібним повком
Застелює барвистий діл,
Стежки в саду . . . Повітря змовкло,
Г час кладе пухкий поділ . . .

Воярином чатує явір,
Берізки білі, мов дружки,
А грудень молодий — життя вир
Снує майбутности стежки . . .

1950

СРІБНИЙ ГРУДЕНЬ

Окутався грудень у срібло блискуче,
Лани зодяглися у срібні киреї,
Метелики сріблять повітря, летючи
Між віття смереки у срібнім інеї.

Сіріють і хмари у срібній полуді, —
Їх місяць орав срібним плугом в час бурі,
На зміну, не злотом, а сріблом у грудні
Виблискують зорі в сріблястій лазурі

І срібною ниткою думка глибока,
Мов гаптом, осріблює будні та лихо.
Сріблястим обрусом тут під темноока
Застелює землю сніжинками тихо . . .

1949

ХРИСТОС РОДИВСЯ

☐ (*Євангеліє від Луки 2 : 8 - 17)*

*Слава в небі Богові,
А на землі спокій,
Між людьми благоволення.*

Лука 2:4.

Тоді у тиху ніч, здавалось, всевіт спав,
Отара й чабани дрімали.

І от осяяний Господній Ангел став —
Його слова з небес лунали:

— «Не бійтеся! Велику радість вам несучу!
Христос родивсь у Вифлеємі!
Одвічний Спас несе життя нову красу,
Його знайдете в Вифлеємі.

В яскині, в яслах ви Сновитого знайдіть,
Ознакою мій яв най буде, —
До Вифлеєму поспішайте, зараз йдіть —
І звеселятимуться люди!»

Й небесне воїнство серед нічної тьми
З'явилось у сяйві з співом:
— «**Мир на землі та добра воля між людьми**
І слава в Небі Богу.» —

Дивом

Всерадісним греміли довго небеса,
І сталося Господнє слово:
У яслах пастухи знайшли Святе Дитя —
Христос Родивсь! — Життя Обнова!

3 січня 1953

НА ВІЛЮ

(Присвячується братові Сергієві)

Рипить криштальний сніг,
Тріщить сухий мороз.
Новенький пухом ліг —
Й сліди тут бистрих коз
Рознюхує наш пес . . .
Так пахне свіжий дим,
Що в'ється до небес
струмочком голубим . . .

На вілю в хатах
вечера вже стоїть.
Угору знявся птах, —
сніг силється із віт . . .
І ось зорить зоря, —
і батько в хату сніг .
Свят-вечора пора —
і символ щедрих кіп ! . . .

Похресники батькам
несуть вечерю в дім.
В душі величний храм —
добро і мир усім.
Разом із братом я
на санчатах своїх
Везем свої серця —
й рипить пухнастий сніг . . .

1953

В РІЗДВЯНУ НІЧ

Ніч замріяна, тиха, спокійна,
Поміж хмарами місяць на землю глядить, —
А у небо упогай так рвійно
До Христа кожна думка хвалою летить.

Заворожений світ . . . Навіть в горі
Забувається все — і найтяжчий тягар .
Тільки блимають ангельські зорі
І у серці палає любов, наче жар.

Проминають в думках перебігло
Довгий спогад зусиль, як і повних невдач, —
І все таке так любо, так ніжно, —
Бо в цю ніч кожен з нас ворожбит і гадач.

І лицем до вертепу в ласкині
Прагнем сили і щастя в буденній борні.
Щоб прийти до Дніпра в Україні
Ми в надіях присвятим майбутности дні.

1959

ХУРДЕЛИЦЯ

Загубився мій зір в снігові —
Клапті снігу засліплюють вії,
Як хурделиця люто зганяє
У високі замети сніги
І зимова негода справляє
Гнівним вітром свій баль навкруги . . .

Задивляюся в млу, як у полі
Хизувалася сила на волі
В боротьбі крижаній, що без тамт
Лист останній зривала з дерев,
Розсипаючи хугою гами
І в пошарпаних стріхах свій рев . . .

Хуртовина шумує і злиться
В скutih ріках, в червоних обличчях, —
Загасаючи зорі у небі,
Снігом криє глибокі яри, —
Бо зима існує лиш для себе,
Можновладна в сезонах пори . . .

1959

ОДЛИГА

І не дощ, і не крупа,
Суміш мокра і крихка —
Сіє з неба без ушину
Непролазну ляпанину.

Ожеледиця слизька
Миготить із далека, —
Затяглася тонка крига,
Як з дощем іде одлига.

Посковзнувся хтось . . . і впак —
Та в калюжу ще попав,
Задріпані чимчикують —
Проясниться — пророкують ! . . .

1949

ЧОРТОГОНИ

Віє вітер з тундр сибірських, віє із тайги, —
Віє холодом пудьги.
Віє, крутить в завірюсі, в сніговій дме, —
Мерзне тіло все, — біг-ме!

То на південь вітер дує з нівночі до нас —
І навіяв вже не раз
Лиха, клопоту, нещастя та крупи —
Чортогонами в степи . . .

1956

ЗИМА

Не тільки надійшла зима, —
А й в серці млою хуртовина віє . . .
І хоч у хаті добрі стіни,
Й вогонь висвітлює в каміні —
 Але тепла таки нема, —
 Бо без кохання холодом бурвіє . . .

А у щасливих так бува,
Що тільки радість в них по вік леліє . . .
І хоч у хаті скрутно й зимно, —
Та у житті — в них невідмінно
 Царить любов, в теплі слова, —
 Бо їх коханням щиро серце гріє . . .

ХУГА

Справляє свято дика хуга ,
Йй грає заметіль.
Завіяна в снігах хоругва,
Забута наша ціль .

І закрутилась завірюха,
Шаліє, дужче дме ,—
І тратять люди віру, духа
В призначення саме.

Вітри ж все стукають у двері
І вікнами брязчать,
Пригадують присягу, гвери, —
Часу свого печать . . .

1956

ЗАМЕТІЛЬ

Поміж будинками високих мурів,
По вулицях кружляла заметіль . . .
У перевулках зводили похмурі
Перегуки вітрів звідсіля, звідтіля . . .

А тут мороз пече, як гостре жало,
І курява пухнаста залягла —
Сніжинками мереживо кружляло
І в сірих сутінках темніла мла . . .

Та навіть у зимі метіль не часта, —
Коли завіями сніги впадуть
І затанцює заметіль вихреста,
У ритмах музику усюди чує . . .

Найвечір тині завірюхи здуєш
І місяць сріблом стелить по землі

~~І місяць сріблом стелить по землі~~

Зимовий смуток, взявши в руки гусла, —
Бринить дзвінким морозом у імлі . . .

1957

В ХАТІ

На дворі січе вогнем мороз,
Вітер тіло прошиває, —
Тепла-ж хата вікна в струмнях сльз
По кватирках вишиває .
Понад стріхою густий димок
Кучерявиться вихрястий .
Повна мрій, кохання та думок —
Доня сіла кужіль пряти.
По-під стелю — вряд йдуть образи,
Гарно вбрані рушниками,
З прутиком свяченої лози —
Так, як в нас було віками.
Блимає лампадка, — й голубок
З писанки тремтить, як зірка,
Котик спить на лавці, мов клубок,
І розписані одвірки.
Щасно . . . й ніби пахнуть з вишивок,
Мов живі, барвисті квіти.
Мати з схованки дає сливок —
Були чемні в хаті діти . . .

ЗАКОН ПРИРОДИ

Нехай кришталь іскристої зими
Свавільно з вітром в хугзі вередує,
Морозами січе, гуде, лютує
І стелить срібно-білі килими . . .

Нехай і крига землю закує
В холодні і німі, безплідні брили,
Й красу землі, якою говорили
Поля, зерно плекаючи нове, —

Нехай і час в чергових хороводах
Загатить хвилі в творчих водах, —
Та все ж — ніщо природи не скує.

Розквітнуть пишні квіти на землі, —
Й закуті — волі гимни голосні
Співатимуть в розбудження своє . . .

1957

КІНЕЦЬ ЗИМИ

Зима вже чує свою долю —
Не панувати ж їй по-вік.
Вона вже виконала ролю
Й шукає шлях, — де йшла торік.

Хоч лютий лютиться що сили —
На зміну березень іде.
А з березнем і сонце миле
До нас весною надійде.

А в міжчасі морози люті
Знов кучугури дмуть нові . . .
Околиці в завії скуті,
Хуртовин гори снігові,

Але весна вже недалеко,
Розпустять яблуні бруньки,
Знов прилетять до нас лелеки
І зарум'яняться дівки . . .

Весна оздобить пишним цвітом
Сади вишневі та поля,
Всміхнеться сонечко привітом —
Теплом нагріється земля . . .

1955

ЛІТА ОБЛУД

Минали довгі та нудні
Тяжкі в неволі кроки.
Минуле бачилось у сні
Й предвіщення пророків.

Чергою йшли літа облуд —
Весна мінялась літом.
Чекав народ, що прийде суд
І край залахне квітом.

Минула осінь, вже й зима
Міцніш скувала мрії.
Надій, здається, вже й нема,
Як світ пургою віє . . .

Все ж віримо — минеться жах
І ці прокляті роки.
Новий шлях майорить в очах
І чути мужні кроки.

1954

НАШЕ МОРЕ

— Хто говорить, що мрії не сповнилися смілі?
Наша фльота іде в океани!
Б'ється серце і рветься у білих вітрилах
в незнане . . .

Богдан Кравців.

*"The sea has always been a seducer . . .
Strongly masculine in its allurements..."*
Felix Riesenbergr

ХВИЛІ

Летять в перегонах завітчані кралі,
Розбурхані хвилі з дна моря, —
Без ліку і вшину, тут близько і далі,
Де обрій згубивсь неозорий.

Біжать, наче коні, в широкі простори,
Зникають в перлистих туманах,
Та їх доганяють вже інші, мов гори,
Щоб зникнуть в блакитних омапах . . .

Настирливо ритмами в плескоті грає
За хвилею хвиля так мила,
Гойдається плесо безмежне, безкрає, —
Життям переповнена сила . . .

1954

ЖБУРЛЯЮТЬ ХВИЛИ

Жбурляють хвилі срібні бризки бурі,
Безмежний обрій тче блакить.
На варті береги стоять похмурі
І грає море кожному мить . . .

Тут провісні пісні його пророчі
Гримлять у мури грізних скель.
Вдивляються в прийдешність мої очі
Й будує в серці цитадель.

1954

ПЛЕЩЕ МОРЕ

Не спокійне Чорне Море, —
Плещуть хвилі в береги.
Буйну силу у простори
Вітер гонить навкруги.

Наче снігом криті гори,
Пруться хвилі до гори, —
Величаве наше море
В грі безбачної пори.

В зореносні темні почі,
В грізні бурі, в ясні дні, —
Стежать море мої очі,
Й вічну силу чуть на дні . . .

Чути в ньому спів ліричний
В шумі вередливих вод,
І літопис історичних
Ще не списаних пригод.

А пригод було чимало,
Брались жертви залюбки, —
В байдаках колись, бувало,
Крили море козаки.

В глибині вода бушує,
Лиже камінь грізних скель,
Най же край красу відчує
В бурях змитих цитадель

Плеще море чарівничо,
Стало стежить береги,
Щоб степів на пограниччі
Не здобули вороги . . .

1952

У СЯЙВІ СВІТЛА

У сяйві світла піна срібна
Сліпучим снігом іскриться, блищить . . .
Глазур віків природа рідна
Кладе на розмірежену блакить.

А між валами вітер смілий
Цілує кралі сяйно-голубі,
Плете їм коси сніжно-білі
Їх в барвах заворожує собі.

Шумує піна, вал гуркоче —
То миготить, то хмуриться у грі,
В могутнім пружі волі хоче,
Щоб притадати вольності старі . . .

І може пишноквітне море
Напружить ще раз гнуздані роки
У вал рішучий, й ще простори
Осяє щастям гону у віки . . .

1955

ДВА ПРОСТОРИ

Блакить тримає гомін двох просторів: —
Один, — де гонить вітер розмах хвиль,
А другий, — в шовках трав без ліку миль, —
Де синь віків, мов сні, а в почаях зорі.

Велична сила див і таємниці
Оздоблене безмежжя сніх плес
Тремтучої води і глиб небес, —
Краси життя і вічності криниці.

Вслухаюся у ритм, що море творить,
Як хлюпає піснями в береги,
І чую тишу в небі навкруги,
Аж поки грім у хмарах заговорить
І в сірих щоглах загудуть вітри —
У силі двох просторів в співзв'язці гри . . .

1954

ПЛАВНІ

Виткались взорами плавні Дніпра,
Пестоці сјева ходять по травах,
Й сонно спокійна дрімота загра
Виблиском люстра в вечірніх загравах
В плесах лиману . . . Чудова пора!

Втома вечіря снотворно брешить, —
Й перли, розсинані в грі мальовничій,
Нижче в намисто . . . А в плавнях в цю **МИТЬ**
Ніжно-журливі пісні чарівничі
Простір в задумі собі гомонить . . .

1955

ЯК ТІ СКЕЛІ

Як хвилі щастя у бурунах гри
Минають дні безжурні та веселі, —
Моя-ж любов незмінна, як ті скелі,
Хоч точать їх негодою вітри.

У наступах змінити береги
Не в силі шал вітрів, ні бурі моря,
Й віками далі світить небо в зорях —
То-ж як забути хвилі дорогі?

А світлі дні міняються на ночі
І місяць часом світить, часом ні.
Як серце зранене — заплачуть очі, —
Тоді чомусь полекшає мені.
Літа сумні в життєвій каруселі —
Моя-ж любов незмінна, як ці скелі . . .

1954

НАШЕ МОРЕ

I

Дивлюсь в безмежну далину в півкрузі
І гублю зір, де пустою сіріє синь.
Дивлюсь задуманий з тривогою в напрузі
Як хвилі хлюпають з розбурханих пустинь . . .

І бачиться і чується давно минуле —
Потужній Понт оповіда свої віки,
Рельєфами ввижається давно минуле —
І знов — різблять туманний обрій байдаки . . .

Човнами грає море, весла ріжуть бурі,
І хвилями мережигься веселий шлях.
Гребуть, гойдаються під царгородські мури,
Щоб там прибити герб державний і свій стят!

І чути спів костей нетлінних із дна моря
Хоробрих побратимів, що пливли в світи . . .
Їм вічно вірним свідком буде небо в зорях,
І сонце золоте, — на віки їм світи!

II

Ідуть сумні віки історії ходою
Повільною, як мертвий відгук, або тлінь ,
Як бористенський сум степів разом з водою
Несе і кров і піт козацьких поколінь
До берегів бурхливого в віках Евксину.
То дух і воля необмежених степів
Так гомонить в борні свою мету безвпину, —
Все юний, хоч сумливий, суходолу спів . . .

То знов — вижаються майбутні дні у славі
Коли величне море в сяйві засвітить,
І попливуть в світи могутні пароплави —
І сльози степ навіки перестане лить . . .
Коли розковані раби, немов буйтури,
У величі своїй на волі заживуть,
Нащадкам у руїнах лишать тюрем мури,
Бо в єдності знайдуть державно-творчу путь!

1955

НА ЦІМ БОЦІ МОРЯ

Лн

(Імпресіоністичний момент)

Яскрів сонце, мор оздоблює луску,
Малює темний слід свій хвиля по піску —
І знов відкотиться, та й згубиться у морі,
На дні потужних сил, в погожому просторі.

Запінено до ніг прикотиться нова,
У візерунках гри вишепчує слова
Ще не забутих днів на другім боці моря, —
Що плеще співом хвиля, пригадучи горе . . .

Одружена в вітрах прилине знов нова . . .
Щось в грудях залоскоче й серце ожива —
Цілується краса з гарячими пісками,
Як хлюпає життя безмежними стежками . . .

1952

В КРИМУ

Стоять -на варті кипариси,
За ними тло чудових туч
Й високих гір похмурі риси
Збігають стрімко схилом круч.

Від Яйльських скель мій зір в безмежжя
Летить крізь зарості й ліси
Й напричуд гарне побережжя,
В затоки срібної краси . . .

В моїй руці рука Марисси.
Узбіччя в зелені дерев, —
Магнолії та кипариси,
І чути моря дужий рев . . .

І дотик той хвилює груди
І на хвилину я, мов пан, —
Не осудить нас, задрі люди,
Як в щасті обійму їй стан.

А берегів хвилясті криси
Ховають зариси осель,
Стоять на варті кипариси
Малюють схил стрімчастих скель.

І на хребті, мов спить Ай Петрі,
І чує в сні бої вітрів,
Природи сили дикі, вперті
І в бурі моря буйний гнів . . .

Стоїть на чатах, наче рицар,
Чатує море й суходіл.
Йому співають кипариси
Пісень майбутніх в славі діл . . .

1954

ШТИЛЬ НА КРИМСЬКОМУ ПОВЕРЕЖЖІ

Золота, тремтиста смуга по воді
Грає в блисках величаво.
Море штилем зачароване тоді,
Тільки мєви кружляють мляво.

L 3

Прізатихли хвилі. Не збурляє лють
Буря моря грізні псальми.
Місяць, зорі, тихе світло в море ллють,
Снять тут кипариси, пальми.

І на березі з тобою, мила, ми
Золотаву стежку тчемо --
Наших днів майбутніх в яєно-срібні сні,
І чи лиха утечемо?! . . .

Непомітно вечір в холодавій млі
Нас і всесвіт огортає.
В неподільній тайні неба і землі
Щастя серденько питає . . .

ГОЙДАЮТЬСЯ ЧОВНИ

Гаряче сонце розкидає блиски.
По збуреній у гавані воді
Гойдаються човни . . . Свистки гудінь
Скрізь чуть, — і вигуки далекі й близькі . . .

Полощатся прапори співом гарним
Потріпані повітрям і нові,
І щогли губляться у синяві, —
В глибінь піднебних обшарів безхмарних.

Тут золото зсипають в кораблі,
Яке зросло із поту і землі.
В далеку, позаобрійну дорогу,
Немов віки, невпинно баржі йдуть
І в золоті кров степів в світи везуть, —
А з нею гострий біль мій і тривогу . . .

1954

РАНКОМ

В сірих, холодних туманах
Крилені в паруси бистрі човни
Губляться в мрійних оманах, —
Штилем застелена синь даліни.

Морок серпанку промінням
Збуджений, тихо зникає, біжить, —
Золотом, сріблом, тремтінням
Сонцем сколисана заводь дріжить.

День розгортає палітру
В гавані барв соковито густих.
Щогли співають із вітром,
В сполох крик мєви зірвався й затих.

Сонце з-за хмар непомітно
Вище в блакить величаво зійшло,
Кидає пригорці світла —
В гомоні море життям загуло . . .

1954

ЯК У МОРЕ ЗАДИВЛЮСЯ

Золотозоре небо стелять тучі.

Внизу — суворі, пінаються могутчі
Вільним ритмом, мов в загонах,
Б'ються ревом в перегонах,
Котять хвилі
Буйні, милі.
Їм на вздогін вітер співом бурунить,
Гнів виносить із морської глибини . . .

За гат'ю тихо сплять спокійні плавні.

Мабуть пригадують походи славні
Днів минулих, незабутніх
Не оспіваних на лютні, —
Як колісь то,
Так барвисто,
Крили море із Лиману байдаки
До Босфору очайдушні козаки . . .

Із темряви несеться звук сирени.

Чомусь в душі він будить острах в мене.
Як у море задивлюся
За майбутнє я боюся.
Дай нам, Боже,
Завжди гоже
Боронити вільнодумний моря гнів
І могутність наших славних берегів . . .

1954

СТЕП І МОРЕ

Темно-синій, майже чорний, розмах моря
В безбережжі загубився в далині;
Не зелений лан, мов жита хвиль, що вчора
Тут гойдався, розсипаючи пісні —

Про могутню силу хвиль у грізну бурю,
І про ласку незрушимо срібних плес.
Нині море темне. Б'ється в груди муру
Скель холодних . . . Розгулялось до небес!...

Розпінились сірі гриви, й наче коні,
Мчаться, рвуться в ритмо-звучний перегін.
Б'ють о скелі ... І в нестриманім розгоні
Чуття плаче маяка далекий дзвін . . .

Вітер з моря на спрагнілий степ пахучий
Дише свіжим сміхом із глибин в красі
Гонить, котить життьодайні з громом тучі,
Кропить степ холодним сріблом у росі.

Забриніли перли моря на стеблинах . . .
Степ і море! Злиті вічністю в-одно.
З джерела плодючости тече по ринках
Золото степове, як бурштин — зерно!

Судна в портах наладовують в шпешенню,
Сяйво сонця в лісі щоглів мерехтить,
Гомін, крик і плескіт хвилі гимном криці
Найновіщих кораблів у даль летить.

А за валом темне море в піні б'ється —
Шлях промощує в світи, у всі кінці,
Скигліть чайка, понад морем в'юнко в'ється,
Й виплітає крильми зариси вінців.

Темно-синій, майже чорний, розмах моря —
В безбережжі загубився його край . . .
Вільний і плодючий степ — його опора, —
А в галях скелястий берег, наче рай . . .

Море наше! Від Дунаю поза Сочі
Пісню волі в грізну бурю завжди грай!
Горді хвилі в ясні дні і в темні ночі
Бережіть наш берег від ворожих зграй!

1953

ЗАКЛИК

Гойдається колиска сил незміряних,
Закутих в грізних хвилях, вітром спінених.
Вигойдує вали із дна глибокого,
Гуде і кличе до степу широкого: —

— «З тобою, давній друже, миєднаймося
І в темну, бурну ніч життя, — братаймося.
Та й береги ж у нас навіки спільними —
В потужній грі з тобою будем вільними.»

Й хвилює, виє вітер між покосами . . .
І козаки в степу разом з матросами,
Мов заворожені — пори оманами, —
Дзвін чують маяка поміж туманами . . .

1951

ЛЕГЕНДА

Запінене по бурі море сине
Ще злегка хлюпало останні хвилі,
Привітні та співучі в ласках милі,
В похмурі скелі берегів Евксину . . .

І раптом сонце блиснуло . . . Заграла
В чудових барвах світла гра проміння, —
І постать Афродіти на каміння
З пінистих хвиль нага в красі постала . . .

Її вітало сяйво, спів пташиний
І здивувалися гаї, природа: —
Яка чудесна Афродіти врода!

В той час земля у задрості невинній
Троянду пишну із роси створила, —
Щоб нам серця в коханні полонила . . .

1956

МЕВИ ТА КУПАВКИ

В журливу надвечірню пору,
Як захід хмари золотить,
В піщаний берег тихе море
Легенькі хвилі хлюпотить . . .

А в них купатися русалки —
Модерні з міста надійшли.
Немов би мєви та купавки,
Що в хвилях щастя тут **знайшли**.

І в бризках, з піною прибою
Цілує сонце їх уста;
Сміються, граються юрбою: —
Безжурно хвиля золота . . .

Пливуть, виплескують водою —
Невинна грає нагота . . .
І де знайти собі спокою,
Як море пєстить їх літа?!...

ШТИЛЬ

Затихло море нині.

Заколисалося й спокійно спить.

Лишень вітрила білі сунуть в небі синім

Над темним плесом, що хвилево снить

Про бурю в хуртовині.

І в променистій зливі

Сміється сонце в брижжі по воді, —

Як в пестоцах красуються, на час сонливі,

Потужні хвилі й вічно молоді,

Свавільні й говорливі . . .

Чудесні дні та милі,

Як в ті погожі літні вечорі

Тремтлючу стежку стелить місяць сонній силі

І в тиху ніч до ранньої зорі

Лірично плещуть хвилі . .

Кружляють з криком леви,

Мов приспану, розбуджують глибінь, —

Знов заревуть в хвилястій силі, наче леви,

Вітрами зрушені — глиб вод і ринь,

Та буря в дикім реві . .

1954

ПІД ЧАС БУРИ

Солоно-мокрый вітер обіймає скелі
І дико гонить білогриві хвилі
Ген по широкім плесі в буйній силі,
Немов зганяє надми в буряній пустелі.

Бушуге пісня бурі . . . І не змірить око.
У вічній боротьбі природні сили
Холодні скелі хвилями точили
І нарізбили в берегах вузькі затоки.

Стоять задумані сумні та неспривітні
Зубчасті банти гордих скель над морем.
В їх зарисах історія говорить
Віків . . . і людські задуми дій **многолітніх.**

А вздовж заток, неначе гнізда ці пташинні,
Причалились малесенькі оселі
І в впертій боротьбі між скель веселі,
Дають свій захист і мету життя людині.

А перед нею дальший тяг століть малює
Майбутню ролю берегів і моря.
Що-ж далі: — воля, чи наруга горя?
І буря, — не лиш море, — серце нам хвилює ..

1954

У ГАВАНІ

Проснувся день у гавані, в затоці,
Де цілу ніч чекали кораблі, —
Й життя біжить в розбудженім потоці,
Де наладовують наш скарб землі.

І мерехтять вітрила, реї, щогли
В сріблястім сяйві сонця по воді.
Їх вабить обрій хвиль неперемоглих, —
І ранок в струнах праці загудів.

Дрімають ще затінені затоки
І мелодійно хлопає приплив, —
А гавань гамором клекоче, стогне,
Як водоспад зерна у баржі плив . . .

Фортеці моря йдучь у синю далеч
І золото степу везуть на торг.
Лиш меві плачуть, мов та з криком галич,
Під свист вітрів у світ поза Босфор . . .

1955

БАРЖИ

Заришлі вантажені баржі —
В море йдуть погуляти твердині.
Моряки мускулясті, відважні
Скерували стерно в хвилі сині.

А у гавані шкуни та щогли
І полощатся білі вітрила.
Загуділи при праці, мов бджоли,
Забронзовані люди . . . Їх відкрила

Сонця прозомоть усміхом неба.
Ось виходять твердині у море,
Хвилі плещуть де треба й петреба, —
Й море хмариться грізно-суворе.

Пошили . . . І ледь-ледь ген видніють, —
Деся зникають за обрієм сірим,
Де простори у сяйві синіють —
Так добро своє світові мірим . . .

1955

КОРАБЛІ

Вітер свище в щоглах, линвах, —
Б'ється хвилі у борти
І по палубі, по рипвах
Бризки скачуть, як хорти . . .

Стяг тріпоче в бурнім свисті,
Вітер хилить, щогли гне,
Й наче шелест ь ряєнім листі
Піна шумом слів жене . . .

Не зважай — яка погода —
Поза обрій в море йдуть.
В сяйві сонця чи в пригодах
Линви з щоглами гудуть . . .

1951

ПО ДНІПРІ У МОРЕ

Гудуть, гудуть, гудуть
Великі пароплави по Дніпрі,
І кораблі пливуть, пливуть —
В їх щоглах грає вігер угорі . . .

Везуть, везуть, везуть
Зерно степів на південь у світи, —
А хвилі моря на них ждуть
У гавані чужі наш хліб везти . . .

Везуть, гудуть, пливуть
Вагомі баржі повні марганця,
Заліза, вугля в дальню путь —
І так Дніпром у море без кінця . . .

Пливають, везуть, гудуть,
Могутньо ріжуть сірі плеса вод . . .
А в небі зорі їх ведуть,
Танцюють моря хвилі і негод . . .

Пливуть, пливуть, пливуть, —
Не наші прапори в них лопотять, —
Як бурі в щоглах снасті рвуть,
Чайки за ними, скиглячи летять . . .

Гудуть, гудуть, гудуть —
З нутра землі віків везуть добро . . .
Коли-ж часи вже надійдуть, —
Як прапор наш замає над Дніпром?!

ЗАТУМАНЕНІ ПЛЕСА ЛИМАНІВ

Затуманені плеса лиманів
Зажурилися смутком глибоким, —
Простір мріє про давніх гетьманів.
Буйний степ з грізним морем широким
Виграють свої співи сумливі,
Коли тирсі зачешує гриви
Тихий вітер щоночі й щоранку, —
Про старе їм гуде колісанку . . .

Призатихли далекі простори
В затуманеній сірій вуалі,
Заніміло розбуджене море
У серпанку спокою в печалі.
Степ заснув і спить море журливе
В густій мряці туману тужливо.
Мов чекають: — засяє барвисто
Пишним полум'ям ранку намисто . . .

1955

ЗИМОЮ

Тихий шум холодної води
Хлюпає у берег пухом вкритий.
І безкрилий пух летить сюди, —
Стелить скелі хвилями пориті.

Б'ється сплеском ритму моря гнів
В білу просторонь в німих заметах,
І де вдарить хвилі — сніг — чорнів,
Замерзали бризки в снюостах
Фрагтастичних замків і статуй
Різьблених морозом в побережжі.

Линь же море, в величі будуй
З криги мінаретн, — а в мережі
Діямантів срібної роси
Запалай вогнями сонця в світлі
У хвилевих виблисках краси
У зимовій, в розкошах, палітрі . . .

1955

НАВАНТАЖЕНІ ЙДУТЬ КОРАБЛІ

Навантажені йдуть кораблі
З портів Чорного, — нашого моря.
Йдуть на сонці, чи в сірій імлі
Не/наше добро, — лини на горе!

Бо везуть людську працю в світі,
Нашу кров, стегну сік продавати,
Щоб у злиднях линались брати
І кайдани міцніші куваги.

Та майбутнє зорить ще землі,
Що за волю горіла в загравах, —
Божа ласка надійде в теплі,
А в боях своя рідна держава.

Заспівають пшениці лани,
Загудуть робітні та заводи,
Зашумують турбіни, млини,
Вийдуть баржі зерна в теплі води.

І майбутньої долі стерно
Руки праці в напрузі тужавій
Життєдайне скермують зерно
Для добра своєї власної державі!

Повезуть крицю, хліб, марганець
У сусідні краї нам на славу.
Хай їх стріне десь світа кінець, —
Щоб світ знав Українську Державу!

1955

ЗАВДАННЯ

Не тільки бурне Чорне Море,
А й синє плесо — Каспію простори,
Орошують рахманні береги
Границь державних України.
Не мрії, а життя конечні зміни,
Наказ дають добі події навкруги.

На схід до Каспію, широкі
Степи родючі — слід у них і кроки
Великих прадідів нестертих діл.
В неволі ми, либонь, забули,
Що їхня кров ці обшари здобула, —
І що на віки наш Сарматський суходіл.

Давно колись козацьке військо
В походи йшло на море Кіммерійське,
До Турків в гості, в Босфор, в Царгород.
Сміялось сонце з козаками,
Гойдали білі хвилі байдаками —
Шукати щастя, слави, волі та пригод.

І знову кораблі, напевно,
Із України в Море Середземне
Спрямують наші смілі юнаки.
Поновлять міт старих походів,
Щоб так здобути дружбу всіх народів
І в моноліт скувати три материки.

Тоді у вільнім, дружнім колі
Ядром між ними станем в гідній ролі
Завдань великих, світлих, вікових,
Де наші добрі, чесні впливи,
Пшеничні баржі, кораблі оливи
Промостять щирі пляни, кращі від Москви!

1954

КОЛИ Б

Коли б я міг здобути надлюдської сили, —
Загнуздати сваволю могутніх тих хвиль,
Що замінені б'ються безбачно о скелі
Та безслідно зникають без творчих зусиль, —
Я би гомін вітрів, що бушує нестримно,
В творчий напрям на користь часу скерував.
Я б нищівну вагітність стихії морської
В тихі хвилі спокою, мов чудом, скував . . .

Коли б нам десь знайти так потрібної сили —
Об'єднати людей пересварених злом,
Щоб в завязті до праці здобути посвяти, —
Тоді, певно, надійде у нас перелом
До днів щастя, пошани, суспільної згоди,
Де забудуться свари та давня вина.
Най же щирі та чесні в громаді між нами
Повний келех підіймуть любови вина!...

1954

НА БЕРЕЗІ МОРЯ

Там обрій похмурий десь губиться в хвилях
І буряне море сміється, гуде . . .
Тут скелі на варті порослі на схилах
Вдивляються в далеч: — чи ждане прийде?!

Наш шлях з цього моря веде в океани
Призначення сповнить прийдешніх століть.
Дарма, що сьогодні нависли тумани
І ворогом скута життя кожна мить.

Крик чайки пронизує серце і тіло,
Розбуджує думку в німого раба.
А хвилі довершать могутне в нас діло —
Величчя ще прийде для краю доба!

1955

СНИ ЗРУЙНОВАНОГО ЗАМКУ

«Вогонь в одежі слова —
Правдива іскра Прометей.»
Іван Франко.

*“The splendor falls on castle walls
And snowy summits old in story.
The long light shakes across the lakes,
And the wild cataract leaps in glory.
Blow, bugle, blow, set the wild echoes flying,
Blow, bugle . . . ”*
Alfred Tennyson.

СНИ ЗРУЙНОВАНОГО ЗАМКУ

*Присвячується тим, що боролися за волю
і національну незалежність України.*

1

Серед тінистих лип і прастарих смерек,
Оточений кущами ясеню і бозу
Дріма спустошений, — так многим ім'я рек, —
Старий палац, немов упав в тяжку гіпнозу.
В кінці алеї грає овид поза став,
Збігаючи в хвилястих травах у долину:
Давно життя тут живчик битись перестав, —
Лиш слуха шепіт лип, й про що шумлять ялини . . .
А за ставом, зарослим в комишах, — даль нив
У синяві видніється аж до узгір'я.
Тут парк старий — безглуздий бунту час порив,
Руйнуючи добу культури надвечір'я.
Кому було потрібно замки руйнувать
Зі всім добром, щоб нам ограбити сучасність?
І на селян простих вини нам не снують, —
Вина тут зайд чужих за їхнє зло й учасність!

А замок той здався був символом землі,
 Був островом культур в пережитках історій.
 Від прастарих часів до наших сірих днів
 Він був фортецею життя в краю просторім.
 Тут бився пульс душі в традиціях віків,
 Тут розквітав дух нації і гін народу,
 Росли легенди і зв'язок духовний зрив
 Між замком і селом на тлі краси природи.
 Миналися пригоди різнобарвних літ,
 Як замок в зелені, оточений вінками,
 Змістовно промовляв своєї слави звіт, —
 В краю пишався гордо довгими віками.
 Були облоги, наступи, страшні бої. —
 Та замок уцілів. Йому в віках не снилось,
 Що руйнуватимуть його колись свої —
 І нині все життя основно тут змінилось.

Алеї зіллям заросли, без квіт квітник,
 І парк заупущений, сухі довкола віти, —
 Прийшли глибокі зміни і порядок зник,
 Не бавляться й веселі та безжурні діти.
 А тут колись буяла в догляді краса,
 Яка в занедбанні перетворилась в нетри,
 Лише хабаззя й бур'яни сріблить роса
 І вітер котить славу в дальші кілометри . . .

Минулим дням напівзруйнований стоїть,
Стоїть, як пам'ятник, в честь лицарських **оказій**,
Великих скарбів духа, грацій і століть,
Що мали більше честі, правди і фантазій.
То був відсталий, темний і не легкий вік
В малих здобутках праць науки, світла й знання, —
Та все-ж чесніш була людина. Час той втік,
Здається, що й щиріш тоді було кохання . . .

4

Сумливо по руїнах ходить вічний час,
Ширяє в сногах, у задумах витає, —
І думки не спинить! У зарисах прикрас
Вона великим сумом серце огортає . . .
А по розбитих стінах замку хмарна тінь
Легеньким подихом до камені ступає —
Торкнеться зодчих нав і збурених склепінь, —
І замок сніг минувшини оповідає . . .
І що за велич дій у тих таємних снах?!
В них чути шипіння блиск віків і злі негоди!
І з них лишивсь лиш груз розбитих стін для нас —
На тлі чудових піль незрівняної вроди.
Хоч зорог зруйнував цей замок, й княжий рід, —
Предань старих віків він знищити не в силі.
Цей груз, глибокі рани стін, зоставлять слід
Із давніх літ . . . В них житимуть легенди світі . . .

В широких щілинах руїн та в мурах стін
 Вже хопта поросла і всюди павутиння
 Рухливі завжди павуки без звуку змін,
 Доволі наснували. Тут для них твердиння.
 А в підземельних норах стін снують вужі, —
 Руїни ж тихо снять про давнє величаве . . .
 Хоч власники пові прийшли сюди чужі, —
 Ніхто минувшини не стрє, не вкроїть слави . . .
 І палац спить у тіняві минулі сні,
 Сягаючи у глиб віків, в старі коріння,
 Пригадує розкішні дні епох весни —
 І постаті чергою йдуть у покоління, —
 Міняються часи і вічна боротьба . . .
 Цвітуть лише фіялки піжні, темносині,
 Й коханням серце тужить, — вічності журба, —
 Так само як колись, в старовину — і нині . . .

Вслухаючись в зелений шум старих дерев,
 У стогін грубих стовбурів і в віття скрипи, —
 Руїни чули зойки літ і дужий рев
 Старих подій не вписаних ще в манускрипти .
 Пригадується їм давно забутий вік
 В туманах сивих, — гордий час, великокняжий,
 Що майже в пам'яті історії вже зник, —
 Доби, яка в боях нас безперервно в'яже .

Вчуваючись в мелодії, які нагнав
В журбі на рідне поле летаргічний спокій,
Глибокий біль страждань у спогадах минав
В переживаннях тих страшних подій епохи,
Як від димів пожеж спадала чорна тінь
На спопелілу землю, давніх слав руїни,
Що свідками стоїть лихих палахкотінь
Минувшини в залитій кров'ю Україні . . .

7

На тлі змінливих барв небес, і в кожному мить,
Руїни втілені у явища природи.
Не мало літ прийшлося їм разом пережити
І в спільнім джерелі життя плести пригоди.
Яскраві плями сонця й тіні мерехтять
По стінах, згадуючи тихо те колишнє,
Про що тут клени й липи листям шелестять —
І легко вітер в віттях спомини колише . . .
З трудом пригадується старо-княжий час
І початки старинно-грецькі, християнські —
У віддалі віків, — та спомин не погас . . .
Вслухаючись у давню давність роксолянську,
Де в сутінках минулого пляхи лежать
У безнастаннім ході бур і лихоліття,
Від роксолянських днів до нас стежки біжать
Занедбані й забуті в величі століття . . .

Розказують як, в давнину, свої князі
 Хоробро йшли з людьми у бій на супостата,
 І славлені в боях вмирили витязі,
 А край пишався гордо в славі маєстатом.
 Бували дні, величні, незабутні дні, —
 Як рвалися у бій з мечами руки певні,
 Ставали в обороні прав серця міцні, —
 Усі об'єднані, як патріоти ревні.
 Віки й зв'язки духові, силою їх звен,
 Село об'єднували з замком в обороні,
 Й від замку слід культури ширився здавен
 По обшарах далеких, як у ріднім гроні,
 І на оточення великі впливи мав
 В пошані замок . . . Й бурі не вщухали,
 Як свій культурний вклад в історію він дав,
 Хоча віки поволі сонно позіхали . . .

Як час минав, — не тільки слава тут цвіла,
 Але й росли повірря й чарівні легенди.
 Розказують про князя і його діла,
 Як все добро роздав і землю дав в аренду.
 І як на г'валт військові сурми загули,
 Коли походом сунули грізні татари, —
 З боярами пішов до бою на вали
 Зустріти мужньо долю й вишпить келих чварів.

Не замок боронив він, а людей, село;
З дружинниками на валах він левом бився —
Й соратництво хоробру славу попесло
Далеко, — він же в ранах впав, а не скорився.
Най стіни луцаться віками й лине час,
Розказує вітрам — як щедро кров лилася, —
Хоч згинув князь і каганець його погас,
Але легенда і донині зосталася . . .

10

У сонячних узорах замок не тужив.
По приємках часів давно забутих княжих,
Він снами прадідів своїх в пошані жив,
Плекаючи традиції в умовах вражих.
В етапах поколінь — легендами цвіли
Великі та просторі, вкрай багаті залі,
Великих дій в минулім свідками були,
Єднаючи епохи у майбутні далі . . .
З'їжджалися на «віча» з волостей сюди
Представники бояр та княжих літ родини,
Й з «Старійшини Родів» зосталися сліди.
Гостили тут гетьмани, радились старшини . . .
Нагадує старинність мурів мурава,
Плекали тут чесноти лицарського духа,
Старі народовольні цноти і права . . .
Й руїни снить . . . А вітер в мурах «Слова» слухав . . .

Із тесаного каменя, з ґранітних плит,
 Колишній славний замок згадує минуле.
 Вслухаючись він чує тушіт, гук копит
 Бувальщини, старе й недавнє **призабуле**.
 З тривкого каменю всі стіни і стовпи,
 З заліза й міді плетені поруччя сходів,
 В кутках з дорогокаменя стоять різьби
 І вся мережа вогких, потаємних ходів.
 В кольорах шиферу долівка. Тут як раз
 Із мarmуру й любастру сяють колони
 І виступають із тимси з тесаних прикрас,
 Що надають будові дійсної принади.
 Через високі непроглядні мури брам
 Там видно вежі, вікна, ніші й амбразури
 В обіймах зелені дерев співучих рам.
 Про все це згадують тепер руїни мурів. . .

В лунких просторих залах до верхів склепінь
 Багатий розпис стін, мозаїки і фрески.
 Крізь луковиті вікна сонце кидатинь
 На плетиво різьби й химерні арабески.
 Віки лишили тут життя дороговказ,
 Хрустальні люстра стін, в огнях паникадила,
 Й поміж великих цінностей, розкіпних ваз, —
Сама старовина напомацки ходила.

В кімнатах меблі чужоземні. Далі там
Йде ряд ікон в мистецько-різьблених кіотах,
Висять портрети лицарів, прекрасних дам
В глибоких рамах і чудових позолотах. L 6
Виблискують освітлені в веселій грі
Прикраси металеві, свічники штудерні,
Та сухозлотки й дармовиси угорі —
На той час вироби вибагливі й модерні.

13

На стінах з шаною пощерблені висять
Шаблі козацькі, бунчуки і довгі списи.
В оздобах піхви орнаментами сріблять
Й сумують втомно в жовтій ржі баталій риси . . .
Стара, поношена і зражена в боях
Та зброя в серці величавий подив будить,
За чимсь сумує думка, кличе віру страх: —
Минувшини пащадки, певно, не забудуть.
У схованках кімнат події тут не мруть —
Здається, що старі часи в кістляві руки
Літописи віків з побєжністю беруть,
Переглядають раритети й стародруки . . .
Вогонь любови до землі тут тихо тліє
Віками . . . І тепер в задуманні ще тліє,
З руїнами сумує дух минулих днів,
Очікуючи дня, як край наш звеселіє . . .

Великий варк . . . і плесо сонної води
 Вздовж берега зарослого ставу дрімає . . .
 Стежки до палацу збігаються сюди
 Зі всіх сторін , — і замок в мурах впливи має . . .
 Здавен жили у нім з велико-княжих днів
 Нащадки гордих поколінь, аристократи,
 І на запрошення, було, своїх князів,
 Поприйжджає шляхта, дідичі й магнати,
 Письменники, мистці та підпанки малі
 Здалека й з близьких городищ, вся знать, еліта —
 На кілька день нарад, на свято і балі —
 Й тече вино . . . Вінчують всіх на многі літа ! . . .
 Мов напороть цвіте до пізньої пори
 Люб'язність, ввічливість і лицарська відвага.
 Підносять велихи всі ще-раз догорі —
 І так з вином пливе приятельська розвага . . .

В палатах точиться з великим шумом балъ,
 Горять вогні та виграють в танках музики.
 В освітленні іскриться позолота заль,
 Медоточивий гутір, вириваються і крики . . .
 Несеться гучно сміх wraz з гомоном розмов,
 Снується говору в давнікій дуні плетуха
 І назрівають зариси інтриг, умов, —
 Наслухавшись чуток — старих, нових по вуха . . .

Пишаються княгині, дами та князі
В привабливих прикрасах, шовках та єдвабах,
В дукатах мерехтять, і зброя при нозі —
Й чарують панночки в веселозорих звабах.
Мов павами пливуть, в танках кружать жінки
Та їх напів-нагі, округло білі плечі, —
Як дивляться своїми мурами віки
На них, на всі коштовні й цінні в замку речі . . .

16

В палатах баль . . . Шлюють зорі золоті
Надхненну ніч. І поцілунки хвилювання
Глибоко зрунують всі сумніви святі: —
І хочеться . . . і лячно . . . Легкий хміль вагання . . .
Тоді так тяжко не згубити серця струн!
Було, як смерчне небо в хвилі молитовні, —
На ганок вийде в парі лицар-чепурун —
В обіймах чує — в неї б'ються груди повні . . .
Тоді не легко подолати молоді
Безбачности стремління й невідпорні сили.
І плоть шукає раю на землі . . . Тоді . . .
Старинні липи верховіттям говорили . . .
А в залах баль іде . . . Звивається крутіж . . .
Вино і мід прозорий наливають з глеків . . .
Мінаються мелодії, а з ними сміх —
І в'ється гомін поза мурами далеко . . .

З цікавості продралась шишкою до двора
 Через густі кущі по самі вікна замку
 Селянська, в буйних мріях, бідна дівчора
 І стежить хід казкового життя до ранку . . .
 Скоцюрбившись тихенько стежать пишній баль: —
 Очам не віриться велика розкіш замку,
 І затаївши дух стискає серце жаль,
 Немов куштує трутки повну філіжанку.
 В люстрових залах точаться, як мед, танки,
 В різьбі криштальній різнобарвно та іскристо
 Висять скляні паникадила-павуки,
 Царює настрій блиску й величі врочисто.
 І приглядаючись, крізь вікна, тих балів,
 Якійсь тужливий сум до серця промовляє.
 Нужденний стан дітей у серці десь болів —
 Як тихий гнів велику розкіш подивляє.

А поруч розкоші палат, — мале село
 У зелені дерев тулилося віками.
 У тягарах тяжких страждань воно жило,
 Пишалося в горі, — але й мальвами й квітками.
 Принадністю цвіло, як запахом весна, —
 Й в сузір'ях мрійні зорі пестились щоночі.
 Під поволокою краси життя, — страшна
 Й жорстока дійсність крила сріблом людські очі.

Лунали відгуки важкої боротьби
Й знемогою текли, старі літа безладно.
Літопис списаний убогістю доби,
Як замок в славі розцвітав могутньо й владно . . .
Але в тамті віки — так скрізь тоді було.
Коли розглянешся — ще й гірше воно нині . . .
Бо і тепер у тім селі є визиск, зло,
І волі ще нема — лише раби й рабні . . .

19

Впродовж віків убогі села давнину
Плекали в самобутню силу і культуру.
Убогий плебе зніс гордо бурю не одну
Хоробро й мудро, й всякі примхи самодуру
Своїх лінивих і розпещених панів.
За клятві кривди, бідність та страшні провину
Копичився у серці отчайдушний гнів
І стиха назрівали помети хуртовини.
Народ любив мелодії вечірні з бань,
Як дзвони кликали до Господа в обнові;
Кохавсь в традиціях із вікових надбань,
В щоденній боротьбі творив пісні чудові . . .
Рішучістю він терези віків гойдав
І все наслідство давнє гордого народу
Від пращурів старих нащадкам передав
З пошаною, з питомим щастям свого роду . . .

Осяяні прозорим духом в ясну ніч,
 Коли вітрець шумливо листя розвеселить, —
 Руїни снують під відблиском небесних віч,
 А в зламах стін і мурів місяць взори стелить.
 Тоді румовища — минувшини казки
 Спокійно творять в фантастичних силюетах.
 І темні тіні кидають на землю їх зразки
 В жахливих формах башт, в гротескних мінаретах . . .
 Тоді в замріянні проходить кожна мить,
 Аж поки вдосвітку зарожевіє обрій
 І спогади віків полегко перелить, —
 Бо між яскравих, світлих дій, — в теж недобрі.
 Вночі лиш очерет розбуджує їх сон,
 Шумить, приспіває в верхах смерек четина,
 Сова в глуші казкам пророчить дальший скон —
 Й до ранку так мина козковости година . . .

Чудова ніч! Мистерія з глибоких лон
 Природи дише, — й темно-синє небо в ризи!
 Так шатно на душі — і не береться сон,
 Як солов'ї зітхають в кучерявім хмизі.
 Тоді зчарований весь світ, немов би стерп!
 В замисленім саду, у молитовній тиші,
 Крізь хмарні вітражі молодокутний серп,
 Мов золотом, в ставу тремтючу стежку пише,

Й щоб глянуть в дуну, — місяць вище виплива.
Господь створив ці мрійні ночі для кохання, —
Срблястим водограєм барвляться слова
Із серця почуття найглибшого признання.
Не молодість кохання, — а кохання міт!
Й на старість хочеться на груди припадати
І, як колись, у розквіті найкращих літ,
На пружних грудях знов забуте пригадати . . .

22

Руїни згадують, як в місячну пору,
Під час величності балю й мелодій сміху,
Козак закоханий у панночку-зорю,
Шукає самоти, — нема без неї ліку!
І як коханнями зяждали солов'ї, —
Прийдуть, було, в стару, тинистую альтанку.
Він слухає в обіймах сповідань її
Від півночі години до досвітнього ранку . . .
А він про штурми затяжні, тяжкі бої
Із запалом оповідає їй, — про чвари . . .
Та пристрасна любов — вся суть життя її —
Й вона йому про свого серця м'ясні жары . . .
І чути по обличчі легкий лоскіт вій,
І в поцілунках груди починають мліти, —
Зворожені, поволі, гублять спокій свій
В виру приємних почувань, — святі, як діти . . .

І скільки в цім саду царить чудесних шат!?
 Де віття безліч поцілунків огортає,
 Як навесні, під запах квіт, веселий жарт
 Бринить, — а опісля коханням розцвітає . . .
 Де кожен закрут стежки, в затишку куток, —
 Тримає тайни й неописані новелі,
 Далеко кращі, ніж перекази чуток
 Трагічних драм і ряд пригод, кохань веселих . . .
 Вздовж берега ставу шепоче верболіз,
 Шагро душлястих лип доріжечку ховає —
 Й кохання болі та гарячі перли сліз
 Любов'ю зранилих сердець . . . Час повиває
 Ці тайни людської душі у темну ніч,
 Як в небі зорі таємничо мерехтіли,
 І в сталім шерезі чергуючих сторіч
 В гущавині кущів ці скарби затаїли . . .

Старі легенди, наче символ з давнини,
 Тримаються уяви й вплив їх не маліє,
 Любов підтримують до дій старовини —
 Й пригашений вогонь віків донині тліє.
 У сутернах княжих мурів рідний дух
 Живе віками, й наче голос промовляє,
 Без слів дає наказ і дух зростає в рух, —
 В призначення велика віра оживає.

В старих легендах змист минулого іде
І береже таємно все, чого не стало,
І дух гартує покоління молоде,
Що під паїзником в неволі виростало.
І кожен замок мав легенди в полоні.
Було, наслухавшись про таємні ходи, —
Чуприна вдиб, муравки ходять по спині
І мрієш про нові до вольностей походи.

25

І замок наш також легенди мав свої, —
У шерegu бурхливих літ значив події.
Були легенди про князів, княгинь, бої
І про таємні ходи, скарби та злодіїв.
Душею втілений в традиції віків,
Дух нації плекався символом у мурах —
І в гущі народу невидимих зв'язків
Росло тривке коріння в історичних бурях . . .
На тлі минувщини легенд яскравих фарб,
В духм'яні дні і ночі повні віками, —
Жила княжна у замку, як коштовний скарб,
Вона, як дух, живе й останніми роками.
Мабуть вся молодість її була гірка.
Була, як кажуть, гарна, люба та вродлива
І дуже щиро полюбила козака, —
Та була виклята — і стала чарівлива.

Золотокутний ходить місяць молодий,
 Вуалений між хмарами в безодні неба,
 Збігає стежкою до поверхні води
 І сіє чари, сам закоханий у себе.
 В ніч місяць золото і срібло розсипа,
 Алеями блукають світло й темні тіні —
 І кожна втоптана коханнями тропа
 Співає суть життя в замріянім тремтінні.
 Торкається глибин солодкий трепет мук
 У розквіті весни жагучого кохання,
 І так руці приємний дотик любих рук
 В обіймах цілу ніч, від вечора до рання.
 В густім саду перекликаються сичі
 І ніч п'янить настоем подиху акацій,
 Як в лоскоті весни у серці чуть кличі
 За щастям вічно-ніжним в порусі вібрацій . . .

Тоді, в такі чудові юности часи,
 При сивім місяці в безсонні, в чарах ночі,
 Коли молилися краєі небес ліси, —
 Княжна виходила, щоб козакові в очі
 Глибоко глянути та в прірві утонуть
 Його жагучих ласк і чути кобзи звуки
 Із струн його пісень — і вічно разом быть,
 Та повний вишити з ним щастя келих муки . . .

В саду схилилася до них гілляста тінь,
Шептало сяйво місяця лоскотні чари
Й далеко грала темно-синя височінь —
І в щасті забувались клопоти і чвари.
Його кобза співала щастю вічний гимн,
Його душа в коханні плакала, ридала, —
А в неї був для нього щирий серця плин, —
Усю любов палку і віжну обіцяла . . .

28

Чудові наші почі! . . . Згадуєте ви?
Коли земля і небо славлять Бога хором . . .
Блуд-вогники танцюють в мочарах Ікви,
Й ледь блимають в осоках погід темним бором, —
То знов, нараз, спалахують то тут, то там . . .
І ніч ворожкою сплітає сміх з піснями,
Немов би судить віковичне щастя вам, —
Тоді княжна крадеться з замку між вогнями.
Вона шукає в темних тінях козака —
Старих смерек, де сходяться стежки умовні.
На груди падає . . . Ніщо вже не зляка, —
Як враз зливаються уста солодкомовні.
Минали в щирих пестошах хвилини ті,
Що треба їм, закоханим, употай брати.
На них з небес дивились зорі, мов святі, —
І на прощання обіцяли ввік кохати . . .

І ось тоді, як місяць оглядає світ,
 І ніч казки до серця чарами шепоче —
 Встає в уяві привид тих розкішних літ,
 Коли бурун глибини кохання щастя хоче.
 І радості скороминучих хвиль часу
 Кохання ніжного, палкого до безтями,
 Надходять бризками в серцях . . . й душа красу
 Тих юних літ дає нестримними чуттями . . .
 Тоді в обіймах відчувається сам рай, —
 І мжно влине час . . . І найтайніше сяйво
 Із іскор зір справляє в серці водограй —
 І в забутті усе земне тоді вже зайве . . .
 Лиш сяють очі, мов пелюсточки — уста,
 Й на пружні груди падають хвилясті коси.
 І так . . . аж понід ранок прийде ніч густа —
 Й щасливі сні сколихнуть в травах срібні роси . . .

Буває так, що брата чомсь не злюбить брат —
 І замок перейшов в чужі, ворожі руки, —
 І вся околицність зазнала лютих страт,
 Ще більше сорому за честь, терпінв і муки.
 Життя чергує людські радості із злом —
 І князь старий лицявся раз вже сороковий, —
 Але княжна, улюблена своїм селом,
 Зосталась вірною употай козакові.

А щоб закрити власні хиби і вину, —
Розлучений, мов звір, без розуму і стриму, —
Старшин скликає князь — тай виповів війну, —
І села шлють до неба молитви із димом .
За гонор свій на замок штурмом князь іде
І ниви рідні кров'ю гясно поливає,
На смерть своїх братів пайближчих, в бій веде, —
Й десь лихоліття ці історія ховає . . .

31

Як глянемо в віки, у старо-княжу даль, —
Здавен під замком вирито велику силу
Підземних ходів, схобанок, та в ґратах заль
Для зброї і майна, і мавзолей — могилу.
А як облогою під замок князь прийшов,
Щоб гоино силою княжну собі піймати —
Копають люди шанці, ллеться щира кров,
Й боронять замок козаки — княжну не дати.
Точився бій . . . і став і замок князь старий
В окопах збройно облягав і смерть руками
Ніс вірним людям й шал несамовито злий
Тупився в боротьбі круг замку з козаками.
І кажуть, що княжна під час боїв, вночі —
Хоробрим козакам, при місячному сяйві,
Давала з ходів зброю та з льохів мечі —
І наслідки були щасливі і негайні . . .

При зручній допомозі славної княжни
 Старого князя військо її наступ в прах розбили.
 Народ ще довго гомонів про хід війни
 Й свою княжну в селі всі люди полюбили.
 Вона в хоромах замку людяно жила,
 Любила свій народ і всім допомагала, —
 Та доля в неї нещасливою була,
 Й життя щаслива хвиля краю добігала.
 Наїздник князь шукав в княжни тілесну дань, —
 Стягнув під замок знов великі військо сили, —
 Та козаки, у супереч всіх сподівань,
 І той великий наступ князя вщент розбили.
 Тоді на хитрощі пішов старий ласун —
 В полон княжну підступно в замок закували
 За ґратами, в льохах, під звуки кобзи струн —
 І всі князі ворожі, бідну, заклинали . . .

Бушує наше море і Дніпро реве . . .
 Так виклята княжна в легендах і до нині
 По між людьми, в народі славною живе, —
 Хоч згинула в льохах, в незнаній домовині.
 І, кажуть, зброю в ходах замку і в льохах,
 По під ставом, в вирах з сріблястою водою,
 Де в очереті ходять духи, суне страх, —
 Вона пильнує таємничою ходою.

І, кажуть, бачили, як ходить по воді
В руках з кобзою, в біло-сніжних пишних шатах.
І чути кобзи струн із піснею тоді,
Як з вітром гралася лепеха пелехата . . .
Але ніхто не знає в ніч яку вона
Виходить з сутерен по самий срібний берег,
Та бачив хтось, як заглядала до човна, —
Зустріти козака, — бо в цьому чула шерех . . .

34

В ставу дрімає біля замку тихий вир,
В дуплястих липах перекликаються сови,
А в темряві кружляє небом нетопир
І ніч напентує якісь таємні змови.
Як північ надійде, — всі духи з сутерен
Виходять без дверей, через грубезні стіни, —
Ночами-ж бо порожні залі — їх терен!
Закляті духи скачуть, роблять дивні міни,
Звиваються без гомону поміж руїн,
Надходять та зникають, як прийшли, таємно,
На легендарний в сутерегах перегін —
І їхні дикі тризни криють ночі темні.
Як до кінця прийде північний ритуал, —
Залазять духи в непроходні, вогкі нори
Аж по-під став, і за високий замку вал —
Щоб стерегти набиті зброєю комори . . .

Затишно в північ веє, лиш грає очерет . . .
 З води у ночі місячні встають кушави,
 Й виходять німфи у вибагливий балет, —
 Немов би сон, неначе мрія для забави.
 Нічні зростають тіні й шереху нема . . .
 На березі у срібно-білій млі русалки,
 Де козака княжна вітала крадькома,
 В танок мережаний виходять тихо з балки,
 І в сяйві місячнім казковости танки
 Плетуть біля смерек, отих старих, тінистих,
 Де палко цілував княжну козак стрункий,
 І де в коханні час минав їх урочистий . . .
 В щасливі дні вона любила козака,
 Вітав їх парк, лани, ліси благословенні, —
 Й стара легенда ці в пароді не зника,
 І зміст події часів старих і небуденних . . .

В глибоко-темну, темцу, непривітну ніч,
 Коли блуд-вогники по мочарах блукали,
 Й за хмарами ні одної з небесних свіч, —
 Вогні таємні сяйвом блискали й зникали.
 Ці фосфоричні язички — то тут, то там
 З'являлися й щезали — зблизька то здалека,
 Мов ритуал в лямпадках чтив природи храм, —
 І в шепоті молилися старі смереки . . .

А в очереті виграють гучні вітри
І шелест осокою ходять, пробігає.
Поміж вогнями витають чорти
Чудні танки їй на дужку десь їм щось грає . . .
З лепех нечистих духів хором чути спів
В ставу, в ці темні та страшні бісівські почі,
Під звук шалених, диких реготів чортів,
З води нераз вчувався тихий плач дівочий . . .

37

В часи бурхливій та в нещобру каламуті,
Перекази тут здавна валяють і до нині.
Із діда-прадіда якравими живуть, —
Як предківськнїй і як народнїй скарб єдиний,
І, кажуть, потаємні хеди йдуть до дна,
По-нід ставом. І їх чатують денно духи.
А всіми духами керує там княжна
Й поночах все бісівське царство її слуха.
Живе повір'я в людях з давніх літ старе: —
Її на віддаль гостра шабля не досягне,
Що чарівливу навіть куля не бере —
Й за грїх зухвалїй дурень їй тижня не дотягне.
Як хтє наблизиться до неї в темну мить —
Вона зника між фосфоричними вогнями
Болот розлогих, — чи ставу води благить
Прийме її в свої вири, в глибокі ями.

Затихне в північ все, лиш грає очерет . . .
 З води у ночі місячні встають купави,
 Й виходять нимфи у вибагливий балет, —
 Немов би сон, пеначе мрія для забави.
 Нічні зростають тіні й шереху нема . . .
 На березі у срібно-білій млі русалки,
 Де козака княжна вітала крадькома,
 В танок мережаний виходять тихо з балки,
 І в сяйві місячним казковости танки
 Цістуть біля смерек, отих старих, тінистих,
 Де палко цілував княжну козак стрункий,
 І де в коханні час минав їх урочистий . . .
 В щасливі дні вона любила козака,
 Вітав їх парк, лани, ліси благословенні, —
 Й стара легенда ця в народі не зника,
 І зміст події часів старих і небуденних . . .

В глибоко-темну, темну, непривітну ніч,
 Коли блуд-вогники по мочарах блукали,
 Й за хмарами ні одної з небесних свіч, —
 Вогні таємні сяйвом блискали й зникали.
 Ці фосфоричні язички — то тут, то там
 З'являлися й цезали — зблизька то здалека,
 Мов ритуал в лямпадках чтив природи храм, —
 І в тишоті молилися старі смереки . . .

А в очереті виграють гучні вітри
І шелест осокою ходите, пробігає.
Поміж вогнями витають чорти
Чудні танки їй на дужку дідько їм щось грає . . .
З лепех нечистих духів хором чути спів
В ставу, в ці темні та страшні бісівські ночі,
Під звук шалених, джких ретотів чортів,
З води нерозвучався тихий плач дівочий . . .

37

В часи бурхливій та в недобру каламуть,
Перекази тут здавна ваблять і до нині.
Із діда-прадіда яскравими живуть, —
Як предківський і як народній скарб єдиний,
І, кажуть, потаємні хеди йдуть до дна,
По-під ставом. І їх чатують денно духи.
А всіми духами керує там княжна
Їй поночах все бісівське царство її слуха.
Живе повір'я в людях з давніх літ старе: —
Її на віддаль гостра шабля не досягне,
Що чарівливу навіть куля не бере —
Її за гріх зухвалій дурень її тижня не дотягне.
Як хте наблизиться до неї в темну мить —
Вона зинька між фосфоричними вогнями
Болот розлогих, — чи ставу води блакить
Прийме її в свої вири, в глибокі ями.

У сяйні ночі чародіє мрійний став . . .
 Затихне все. І навіть гітер вже не віє,
 Лиш чути: над ставом хтось ніжно, сумно грав —
 І розгорталася в кресі чудова дія . . .
 Там, де єдналася ріка і замку вал, —
 Виходила княжна у срібно-білих шатах,
 І в темряві священодіє ритуал . . .
 Пучувши гру, — біжать до берега дівчата,
 За ними парубки --- почуть старі пісні,
 Що з-над ставу луна їх тиха навівала.
 А за ставом, під бором, блимали вогні,
 Й княжна на струнах кобзи, злегка пригравала.
 В ці чародійні ночі — в мріях був терен.
 А струни кобзи, мов **би плакали, ридали,**
 І ніби чути брязкіт зброї з сутерен,
 Що надавали сили й серце гартували . . .

Та кажуть люди, що вже менше є тих струн.
 Багато, зчасом їх поржавіло, порвалось,
 І, як минуле, — теж старіє наша юнь, —
 Все менше струн стає, — лиш кілька ще зосталось,
 Бо й люди давніше забувають. Мов у сні,
 Пригадують колишнє кволо та безсило.
 А ті часи, мов блискавки, були ясні,
 Складалися пісні, що славу їх носили . . .

Чи чуєте? — Бринять ще струни давнини!
Хоч слабнуть, але серце і донині раять.
Їх чути у легендах, наче спів княжни,
Що долітає із руїн, з ставу до рання . . .
Нам дорогі мелодії та їх слова,
Бо кажуть, — дух змиває ржу й полуду з зброї
В глибоких ходах, щоб блищала, як нова, —
Щоб завжди гострою була в руках героїв . . .

40

Блуд-вогники блукають часто при ріці,
Танцюють таємничо у природі дикій, —
Й княжна виходить, носить кобзу у руці.
Княжна і замок! . . . Наче символи великі!
І де-хто вірить — кінц коханця заіржить —
Вона ж бо символ волі, вірности, любови, —
Й княжна проснеться, й буде знову в замку **жить**,
Як дух часу, як щастя срібної підкови.
В журбі задуманій, немов в науку нам,
Руїни згадують оту стару легенду —
І в шепоті про ню розказують вітрам,
Щоб зберегли і сяли думки де-інде . . .
Будили заспаних, байдужих до часу, —
Який минув, — і . . . що народжується нині.
Нехай беруть же кріє, і плуг, перо й косу,
Щоб давні відновить традиції й святині . . .

Віками довгими той замок за селом,
 Ті старовинні мури, і розлогі брами,
 Заплутані алеї, та тінистий кліюмб
 Щодня свої старі онлакували шрами . . .
 І скільки тут блискучих проявів життя
 Котилось хвилями часу в глибоку вічність?!
 Минали дії поколінь у забуття —
 Великі святощі ідей і темна грішність.
 Пеначе в морі — є вали потужних хвиль,
 Але на схилах їх шумує шумовиння . . .
 Так хвилями з вітрами грається ковиль,
 А в затишку нудьги снується павутиння.
 В нещадній розпачі нудьгується земля,
 Лиш інколи тихцем згадає про Полтаву.
 В заненаді віків губив своє ім'я
 В ярмі народ — і з ним свою колишню славу . . .

Дарма, що час насіяв густо тут могил,
 Щоби літам нагадувати про минуле,
 Народ зневірився і стратив вияв сил —
 Лишив собі у грудях біль і серце чуле.
 Та інколи легенди згадував старі
 З часів козацьких, або навіть старокняжих.
 Любив, як про минувшину хоч кобзарі
 Співали, й завжди зайд ненавидів він вражих.

Нераз поєднував духовість двох світів,
Пов'язував старі легенди із новими.
Шукав зв'язків життя вже вигаслих віків
І жити вартісно хотів разом із ними.
Ці два світи: — Народ із барвленим селом, —
Надбання із нових часів — та культ із давніх.
Вітати маєм їх з осяяним чолом
І творчі вияві самим творити славні . . .

43

Як символ — замок був споріднений з селом, —
Довгають, як то в старі часи козацькі
Прадавній замок був надхнення джерелом.
І хоч мінялися часи — народ юнацькі
Свої великі творчі сили з ним єднав.
Князів, гетьманів і дрібну козацьку шляхту
В густій садибі, в панських залах палац знав —
І в мерехті культурних змін часу — всю **плахту**
Чудових барв подій довів до наших днів.
Любов до рідного росла в найтяжчій хвилі
І в серці спалахав нераз вогненний гнів
До оборони замку й крайовидів милих.
Здавна той замок був частиною села
І неподільна зв'язь віків обох єднала
І у майбутнє їх традиція веда, —
Як символ права й поступу зоря яскрава . . .

І пробудились щирі зариси шукань
 Тривких основ незрушених засад і знання,
 Усе нсєих ідей і життєтворчих грань
 Краси і звуків недосяжного бажання . . .
 В найменших проявах буденного життя
 Вони завжди цвіли, як струнмі сонця й квіти, —
 Народ зберіг свій творчий хист — і з небуття
 Лишив прийдешності чудесні самоцвіти.
 В безладності життя, під лаптем Москаля,
 Збирали їх в книжки замріяні поети,
 Щоби не вмерла, — а видіннями земля
 Жила в віки, позбувшись давніх трафаретів . . .
 Щоб ще зловити сонце й в гасла перелить,
 Надати напрям на тривкі шляхи в століття, —
 І радісно було до сліз — вітри почуть,
 Які будили гори, діл і верховіття . . .

Під свіжим подихом новітньої пори
 До праці йшла освічена «Стара Громада» —
 І зрушились селянства мудрого шари,
 Але Москва була «Просвітою» не рада.
 У Києві постали «Рада» й «Рідний Край»,
 Друкуються книжки, газети та журнали —
 І слова рідного вкусити коровай,
 Щоб врешті люди вже самі себе пізнали.

З захваленням читали, наче Божий дар, —
У Львові «Діло» й «Час», в Америці «Свободу»,
І темряву віків гнав геть освіти жар,
Мов райдугу — вітали збудження та згоду.
І з гроном відданих та щирих юнаків —
На грінш бідненька, але поступом багата,
Шукала правди, волі та нових шляхів
Задивлена в майбуттє «Українська Хата» . . .

46

Сполохано перекликаються листки . . .
Далеко десь у мряці літ, давно минулих,
Ввижаються руїнам золоті казки
В проміннях сонця й в тінях спомини забулі.
Їм згадуються незабутні зриву дні
Й живучість духа їх козацької родини, —
А відблиск замку губиться в ставу, на дні,
В залиту ясним сонцем ранішню годину.
В старих тих стінах здавна рід козацький жив: —
Будилися ідеї, традиційні мрії
У досвітню пору до переможних жлив.
І доброзичливість росла в тривкій надії
Між замком і селом. І не ділив їх мур.
І так літа між ними в приязні минали,
Аж дски хмари нанесли новітніх бур, —
Болючих змін страхіття всі тоді зазнали.

А рідні села дуже бідними були.
 У них з віків гніздилися прокляття наці.
 Зі всіх сторін тоді лиш варікання й зойк гули
 І віри не хватало на часи ті краці,
 Що часом блимали в надіях, мов огні.
 Нізвідки селам не приходили полекші,
 Й зневір'ям огорталися серця в борні —
 Лиш приміром були герої вже померші . . .
 Наїздники давили все, — й жорстокий шал
 Їх влади в чорну ніч життя ростив привіти
 За самобутню волю й краю ідеал —
 А в надрах має вже дещо почало ясніти . . .
 То тут, то там з сну прокидалося село, —
 І селянин поводиць гордо і достойно,
 В ідеях правди він квітчав своє чоло,
 Й боровся за права і землю він беззбройно . . .

Потуги стали в затяжний і впертий бій —
 Залоскотіла в барвах світова заграва
 І рідний край пішов на ворога в двобій
 Зі зброєю в руках здобути волю й право.
 І спалахнув в борні пророчий смолоскип —
 До волі сміло й гордо йти — кайдани рвати!
 Покинув маму син, а ратай зелень скиб, —
 З присягою на криє — свободу здобувати.

Прокинулись. Пішли . . . І пісня на устах!
Радіє край, вітає квітчаніх героїв!
Та що там смерть!? Сердце їх не торкався страх.
Лише вперед! Лише в боях хватало б зброї!
В благословенні дні звільнялося село,
Старі традиції в народі воскресали.
В розбудженні, здається, й мертве ожило,
Коли луна гармат десь громами кресала . . .

49

У рідне військо батько йшов, і брат, і син —
Жінки zostались вдома та маленькі діти.
А перед військом велич краю й неба синь, —
Лишилися тихі сльози в хаті серце гріти . . .
Принадно іскриться мета й вогонь в очах!
А перед ними хресний шлях, бої, окопи . . .
Рядами дзвінко йдуть і . . . сонце на мечах, —
А по полях стоять стіжки і жита копи . . .
Струмок лепече срібну казку й шарудить
Поблизу гай, н'ячить чудовий запах сіна,
Шумлять ліси . . . і необ'ятна кожна мить —
Така прекрасна й мальовнича Україна! . . .
За неї варто вмерти! Ї вірою страждать!
Молитися за неї — та ламати ґрати!
Воротись за мету, достатки й благодать —
І перемогою нащадкам волю дати! . . .

В боях збудився призабутий помсти гнів
 В ярах, в палаючих лісах і при дорозі.
 Вогонь посвяти Україні загорів
 В серцях звитяжників в завзятій перемозі.
 Додому не вернувся найкращий самоцвіт,
 На них дівчата кляли калиновий квіт,
 В сльозах за них святого Господа молили.
 В серпанку ночі сонце волі принести
 Краю бажалось юним, очайдушним воям.
 В нерівному бою всі скарби зберегти
 Прийденості . . . Та їх спіткала інша доля . . .
 За кожен крок руїн брав серця жаль —
 Хотілось зберегти культуру для держави,
 Її красу, мистецтво у майбутню даль
 Усі святині й замки з роду в рід для слави! . . .

*Багряний поле,
 а в них росте
 життя.*

То був величний час! Так радісний — до сліз!
 Коли у Києві нові універсали
 Будили степ, широке море й темний ліс —
 І синьо-жовті прапори в повітрі грали . . .
 Народ до влади брав у рідні руки ключ,
 Єдналися всі землі під одну ідею,
 Кордони падали і не ділив їх Збруч —
 На-вік най тямлять правнуки цю епопею!

Петлюра, Коновалець, Січові Стрільці —
Боролися хоробро за права народні.
Не було ліків ранам, зброї у руці,
І зносили чотирикутника злигодні . . .
Та військо наше дивувало цілий світ —
За найцінніший скарб в житті — народню волю!
Сповняло мужньо з гимном даний заповіт,
Недбаючи на смерть, і свою власну долю!

52

Ще раз шикуються хоробрі вояки
В грізний останній бій з ворожими полками.
Безжурно мак в житах цвіте, — метелики
В дорогоцінних барвах бавляться квітками,
А крайовид такий принадний — тільки б **жити**
У щасті та в спокою ! . . . Та не так, одначе!
Напасників присутність соромом тяжить —
І кожен крок краси, немов би в'яне, плаче . . .
Це-ж запах рідних нив Займанець на очах
Осквернив. Топче їх нечистими ногами.
На мальовничі села грізно суне жах —
Земля батьків виснажується ворогами.
Це-ж той солом'яний, покритий мохом дах,
Де мати нас любила . . . в радощах, в потісі,
Де бавилися, пуштували . . . Невже-ж страх
Скує нас, щоб не дати поміч вбогій стрісі?!

В глибокій цільмі ночі, в затинку лісів ,
 Росте потужний і впрочистий вишнв волі.
 І тихий брязкїт зброї, шелїт голосів
 Із шелестом лїсткїв дуною тале в полі.
 Дружнїють воїв м'язи й пвїдче серце б'є —
 В прїязнї побратимства — як одні до бою!
 І боротьба на смерть — надїєю стає —
 За волю рїдних сїл, — жартуючи з журбою.
 Напередоднї час настав. Туман рїдїв . . .
 Зударїлись ! . . . В бою героїми вмиралї,
 Лїпи стогопом глухим в околицях гудїв
 Гарматний рев, і конї зрапенї іржалї . . .
 А лїцарї звїтяжнїї честї платять дань,
 Як в хвїлях наступїв героїв, сурми грали, —
 В боях здобули слави по-над сподївань, —
 Та остаточний бїй, на жаль, таки програли . . .

Думки летять до тих прекрасних зриву днїв,
 Коли земля в пробудженнї, мов воскресала,
 В боях нерївних — волї ранок вже виднїв.
 Історїя змагань героїських не списала
 Ще їй досї . . . Та герої свїї глибокий слїд
 Дуною слави в цїлїм свїтї залишили,
 Хоч мрїї своїх і сподївань їз роду в рїд
 В боях кривавих з ворогом не довершили.

Навколишність побожно гимни ⁴ співа — 11 "100
Й бойовища в журбі сумують молитовно . . .
А вороги кричать зневажливі слова —
Та серце наше, хоч в сльозах. — та віри повне!
І залишки дерев оплакують синів . . .
Заржавіло залізо, мідь зазеленіла
Поломаної зброї — буйний криці гнів!
В боях та зброя вірно щербилась, дзвеніла . . .

55

Почавсь великий рух — до волі здвиг.
В погромах гаслами розбурхані вітрила
Згубили напрям свій. В погоні благ земних
Гуля засліплена у темі нестримна сила,
Й вирує гніль землі . . . Руйнує до глибин
Століть культуру, храми, замки і святині . . .
Нацькований звихнувся наш чесний селянин —
І за сліди розрух покутує й донині . . .
Розрухи докотились берегів Ікви.
Черства, мазольна, щира та убога маса
Запалена чужими зайдаме з Москви
Йде наступом на мнмих ворогів їх «класа».
І нищить все . . . Із димом йдуть під небеса
Надбання довгих літ і найцінніші скарби,
Мистецькі речі й неописана краса,
Лишаючи страшні життєві рани, карби . . .

Наслухавшись гучних, розбурханих промов,
 Потужних гасел: — «Мир хатам! Війна палатам!»
 Принадних, наче морок, — й пахне людська кров.
 Від ворога взяла кличі юрба проклята.
 І дикий вир, голодних, збурених низів,
 Кличі морожні в захваті часу лепече,
 Вагтажать довгі балки крадених возів, —
 А влада із Москви кладе ярмо на плечі . . .
 І так юрба грабує цілу ніч і день,
 З церков виносять ризи, стародавні дзвони,
 Й з охриплими піснями натовпом іде
 Свавільний, грізний бунт під прапором червоним.
 Втікає звір, у захист лине вільний птах,
 Як бачать — люди чинять звірства до безтями,
 І чують скрізь брутальну лайку на устах,
 Й на труни жертв невинних риють в полі ями . . .

І сталося! На замок цей черга прийшла.
 І залалали крайовидів в темі рельєфи, —
 В середньовічній люті бився вияв зла: —
 Вогонь лизав крізь вікна давні барельєфи,
 І полум'я сягало до дерев верхів.
 Рукописи, книжки коштовні, раритети
 Понищені уцїли, геть спалено архів . . .
 Ось так нове життя колгоспні комітети

Заводили по селах під голосний спів.
На попелищах з жахом степ гордливий плаче,
Для опису спустошень брак погорди слів,
В калюжах крови труши . . . й чорний ворон криче . . .
На сходах тут господаря проллялась кров —
За доброзичливість — та смерть була нежданна, —
Розгнузданність несла червону хоругов,
А там . . . згвалтована в юрбі невинна панна . . .

58

І втративши сумління, — плід хижацьких літ, —
Юрба стихійною сваволею регоче,
Навіки стелить незалертий блуду слід,
Сама не знаючи, чого властиво хоче.
У дикій пристрасті плюндруюча рука
Торкалася святинь. Руїну без спасення
Несла красі у грубій силі сторчака
В шедеври форм мистецького натхнення . . .
В траві дрібне череп'я із розкішних ваз,
Дорогоцінний посуд — подарунки греків —
Лежать, як вічні свідки про безглуздий сказ, —
Мальовані уламки із коштовних глеків,
Розкинені кавалки з мармуру статуй . . .
Не видно вже під сяйвом сонця з водограю
Перлистої води в повітрі срібних струй
І в квітниках краса веселкою не грає . . .

Розгнузданий — усе жорстоко нищив кат,
 За ним лишилися руїни по дорозі.
 Йому з жінок напста рвали із дукат —
 Злі підлабузники дребінькі в дошомозі.
 Кат всі дорогоцінні й рідкі речі крав —
 Усіх тих святощів, параз, й згадати годі.
 Здирали все, стягали золото з оправ, —
 А цінності були у кожному таїнім ході.
 Тошили сріблє, золото і мідь на торг
 Із рідких пам'яток культурно-історичних
 І кожен шни храм — виславлений чертог
 Що внав у лани окупантів гістеричних.
 Не в золоті та в сріблі, ясно, справа тут,
 Які в хижакській жадохі юрба накрала, —
 А у мистецьких якостях, які цвітуть, —
 І тих великих цінностей краса пропала.

Дарунки та надбання довгих, довгих літ,
 Були в віках великим скарбом для науки.
 Все сріблє, золото, брилянти й хризоліт, —
 Усе напасникам пошло в хижі руки.
 Окрадений у звалищах лишився груз,
 І децо з орнаментів й стародавні плити,
 А в гомоні дібров — журба чутливих душ . . .
 Й лежать чудових ваз фрагменти вщент розбиті.

І всі ці історичні й серцю дорогі,
Многовікові речі знищені навіки,
Та й стіни збудені в навалі ворогів,
Й невинну кров несуть до моря срібні ріки . . .
Лишилися в землі не знайдені склепи, —
Склепи набиті зброєю по самі стелі.
Лишився гордий дух руїн . . . І він кріпиться!
Зосталися леґієдні . . . й путь в майбутнє стелять . . .

61

Жахливий вигляд замку криє під туман.
В садибі розрослась сажина і бруслиця, —
Немов хотять закрити жакоби обман,
Як стародавня слава тихо стінам шпиться . . .
І згадує культурний ріст свого життя
У розкоші, в достатках серед войків гора, —
Та все ж в житті не знав таки надужиття
На цій пращрадідній землі, та жита моря.
Завжди у злагоді жидьсь з селом, з людьми,
Й не був відірваний від рідних сиб і ґрунту.
За поступ свій приймалося ходити до тюрми —
І неоправдана була жорстокість бунту.
Найтяжкче пережить — непоправиме зло!
Навіщо в пастуні бурхливої сваволі
Незамінимі речі нищити було,
Й на глум в розвалинах лишати стіни голі?

Загарбники спустошення і смерть несли,
 Осквернюючи славу і старі могили.
 Надумані злочинства в пахабністю росли —
 І крайовидів чари нищать дикі сили.
 У захваті правдивости своїх зловчень,
 Братоубивства та мітичного завдання,
 Вже спорожнілого месіянізму день —
 Палає нищенням культурних дій надбання:
 Горять двори, зникають села і в борні
 Край перемелюється в Євразійських жорнах,
 Багато пам'яток старовини в огні
 Несе до неба з зойком хмара диму чорна . . .
 Немає впину хижим рчинкам галапас —
 І в лоні тих страхіть у болях серце в'яне.
 У людяність найменший промінь віри згас,
 Як наступом грізним іде босяцтво п'яне.

В партійних гаслах спантеличена юрба
 В брудних руках немудро нищить принципи права.
 Для неї денний хліб — найвища з всіх журба, —
 Для неї честь і вища святість не цікава.
 Тверді, порепані у праці мозолі
 В тяжких та сірих, в безпораднім горі, буднях —
 Хоч клаптика бажають панської землі,
 Бо їх веде на бунт чужа юрба облудна.

Під гаслом волі та природних людських прав,
Юрба іде в криваві безвісті сваволі,
Де кожеш дужчий — що хотів і міг, то брав,
Немов би в пагороду, за віки недолі.
Степешена земля, й багатий край пример,
Знесечені прадавні вікові святині.
Отямившись народ — оплакує тепер
Свої жорстокі блуди і гріхи донині . . .

64

А в міжчасі сузір'я дивляться на світ . . .
Переливаються проміннями тимчани
Пісень одвічної краси зелених віт,
І пестяться вітри козацькими степами.
Дарма, що вік ней давнину й народ окрав —
Краса живе! Природа вічні гимни творить
В цвіріпльканні комах, в барвистих шовках трав,
І свідками подій, — стоять величні гори,
Й серед левад тече, звивається потік,
Здається, що життя у цім широкім світі
Дає всім диким звірям, птахам більш потіх,
Ніж людям у ярмі в захмареній блакиті.
В оточенні руїн, як і колись, краса
Любується надхненням рідних нив, узорів
І дух пригноблений летить у небеса, —
В далеку мрійну пишність всесвіту просторів . . .

Румовища вкривають шинваї та цвіль,
 Вітри з дощами стало точать грубі мури, —
 Їм снитися неоправданий, жорстокий біль,
 Розбурханість юрби і дикі крики бурі:
 — «Руйнуй все до основ! Накрадене кради!» —
 В юрбі перекликаються крилаті гасла:
 — «Ставайте в наші пролетарські ряди!» —
 І заграва пожеж страхіттями не гасла . . .
 Селяне з'юджені, в рожеві бунту дні,
 Чужі лани й нагарблене добро ділили.
 Велику дань платив наш край «новій весні»,
 Як зайти недопалене добро налили.
 Та з поділом землі добробут не прийшов,
 Нагарбленим добром село не збогатіло.
 З землі ограбивши, Москаль закон знайшов, —
 Щоби селяне по колгоспах попотіли . . .

Руїни свідками були: — батьки дітей
 Зрікалися, а брат став звірем свого брата,
 Зрікались честі, родичів в ім'я ідей
 Облудливих . . . Й країна пишна та багата
 Зубожіла . . . Ідей же — хитрі крамарі, —
 Ті безклясові, ніби, «поступу пророки», —
 З голод в Кремлі змінилися в нові царі
 Й жирують краденим добром, собі нівроку ! . . .

І кожен, хто найбільше крові паточив
З людей голодних, бідних, щирих і певних, —
Той комісаром став і в золоті посив
Бундіючі груди в шалі оргії безумних . . .
Болотом кидають на всіх, кого зрікались, —
І п'ють вино, їдять їкру та осетрину,
Не так простих людей трактують, як колись, —
Тепер — «в ім'я братерства й долі», як скотину.

67

Ще гіршим жахом криеда витискала жах
Старих часів, і жахом засівали села . . .
І скрізь — не людям волю, а вселяли страх,
І чорним маревом покривалася весела
Волинь, здавен так мальовничий, пшаний край.
Навал Че-ка творив спустошення без міри,
Й ніхто не в силі був спинити лютих зграй,
Ще руйнували все без сенсу і без віри . . .
І села наволч терпіли в молитвах,
Дедалі більш в страшну убогість занепали,
Вже й без чобіт, нема й одежі, — тільки ляк!
Щоночі на голодний шлунок засипали...
А села ті колись, хоч бідні, а цвіли
У самобутній розкоші пісень і вроди,
І люди горді щасливіше в них жили,
Пишаючись в старих традиціях народу . . .

Дарма, що силоміць звербовані лани,
 Кошичні власники у примусі горали
 Під доглядом в колгоспах, — пустокою вони
 Без збіжжя ниділи . . . Лише вітри в них грали
 Між лободою й реп'яхами, замість нив
 Багатством золота наливої пшениці.
 Напівголодний, дні марудно волочив
 Наш селянин. Не хліб збирав, а печериці,
 Щоб шлунок в болях втамувати. А мороз
 Діймав вже виспажене тіло в темінь ночі,
 Лиш гріли серце ріки виплаканих сльоз,
 І в пустку задивлялись безнадійні очі.
 Тих некла літ в краю ніколи не забудь,
 Як люди мерли, гинули та парікали,
 Благали, щоб весни діждатись як небудь, —
 Та досвітку новітніх, крапчих днів чекали . . .

Минає все . . . й минуло сорок кілька літ,
 Як «рай колгоспний» завели, а бідні люди
 Біднішими ще стали і ллють свій рабський піт
 В ярмі і славословляти ідола в облуді.
 Своім катам на площах, в селах і містах,
 Примушені великі пам'ятники ставить,
 Іти на каторгу і гинути в лісах,
 Та умираючи — своє ярмо ще славить!

Це та велика радість за радянський труд,
Підлоти та лукавства — соняшний дарунок!
Яке велике щастя! — Як по тюрмах мруть
За блудний «поступ» ери на голодний шлунок!
Це той незрівняно жахливий влади звід,
Що смородом страшним трутливої міязми
Змагається скорити легковажний світ, —
Хоч в себе лике незагоєні ще язви . . .

70

Докором шепче парк . . . Сплюндроване майно
Розкрадено . . . Закончені порожні сінні.
Стоять примарами в аналях їм дано,
Як ворог в чергових хвальбах брехливі зміни
Пускає в світ — дурних ще більше обдурить.
Багнет залізну ставить для людей куртину,
Щоб як найдовше правду від усіх закрить
Страхить бездарности й жорстокости картину.
Однак, багнет ніколи знищити не зміг
Святої правди й волелюбної ідеї.
І не закряє він, ані куртина — ніг,
Що топчуть честь і тіло Матері моєї!
В ярмі поволі йдуть тяжкі календарі,
І брат зненавидів себе і свого брата.
Та віра в грудях є в Всевиннього вгорі: —
Не пропале земля прекрасна і багата!

Коли з заходом сонця темна ніч спаде
 На землю стомлену в гарячій літній спразі, —
 Німотна тиша на румовища прийде
 Покрити сором людських діл. І по розвазі,
 Із зорями в безмежній неба вишині,
 Серпанком срібним в прохолоді оповие
 Руїни й всі їх давні тайни в глибині,
 Й немов слізьми, розбиті стіни в росах змиє.
 І так сумує цілу ніч та давнина,
 Що до сердець живих тривожно промовляє
 І зрушує притихлі сили аж до дна
 У наступі подій і з дивом подивляє
 Низи покори, послух гніту й рабський дух,
 Що поколінням душі нищать і калічать,
 І край закований до вольностей оглух, —
 Й займанці з сміхом всі свої злобутки лічать . . .

Прадавнє із новим єдналося в житті,
 У мурах тих збігалися старі століття.
 З міцним вином історії, що на путі
 Давало зміст, мов запах молодого віття,
 Час пильно зберегав всі святощі старі
 Й нові традиції прийдешності творили.
 Немов би в храмі вічності, у алтарі,
 Про все це стіни мурів мовчки говорили . . .

Тут досі в сногадах легендами живе
Усе, що на шляху життя давно померло,
Лишень з старим, увік єдналося нове
І запаху прадавніх літ нове не стерло.
Вся велич замку відбивається в ріці,
Хоч в підлинах старезних мурів в'ється зілля,
В карнизах наснували гнізда горобці,
Й безжурно бавляться, справляючи весілля . . .

73

Традиціям, палацам, всій старовині
В старій Європі, в цілім світі є пошана.
А замок наш, своїми у чужій війні,
Зруйнований, у звалищах конає в ранах.
Що ми самі себе винищуєм до пня, —
Така то дійсна історична доля наша . . .
Роз'єднання, убивств і попелу в огнях
Судилась нам гірка, немилосердна чаша . . .
Нехай в мовчазній, гордій величі своїй
Оті, тепер сумні, розбиті замку стіни
Розбудять честь, сумління соромом подій
Й в науку нам навік навіють кращі зміни,
Тоді оцінимо учинки хижих рук
І зрозуміємо свої великі втрати.
Тоді в серцях зачне народний гордий рух
З пошаною до всіх традицій владно грати . . .

Історія свій гін подіями цряде.
Пригодами часу старі віки минали,
 Й пове століття в чудесах наук гряде, —
 Та піде стіни ці таких руїн не знали.
 Болючі рани в протязі десятків літ
 Не гояться . . . Ятритьса спомин вечорами.
 Глибкий сум виіздився в темних хвилях віт
Старих дубів коло розваленої брами.
 Нещадна самота рахує дальший гін.
 Весна прийде, гаряче літо, чи морози, —
 Споглянувши на голі зариси руїн,
 Чомусь напрошуються невідомі сльози
 З очей незвиклих до невілних серця сліз.
 Зневажений, забутий замок . . . Та природа
 Вінком зелених віт минулу хвилю гріз
 Вінчає . . . й мабуть це найкраща нагорода

Царем себе північний варвар удає,
 Змагається підборкати всі суходоли.
 Але пригноблений народ уже вегає
 І вічно правити не дасть йому ніколи!
 І чути як гуде підділлями земля —
 Немає більше змоги задухи стерпіти.
 — «На стійці помремо! На волі немовля
 В любові буде до ідей святих креніти!»

В могутній величі об'єднаних всіх сил
Вже не страшні стають змагаль нільких криваві
І на руїнах, мохом вже порослих брл,
В старих традиціях, в новій одвічній славі,
Співатиме земля пробудження пісні, —
І сонце золоте степи життям огрів.
В змаганнях творчих переможний гимн борні
Лунатиме повік, — як житиме в нас мрія! . . .

76

Не тільки в темну ніч руїнам сняться сні,
І то не тільки сні, а дійсности видіння.
В гарячий день, у поросі, — землі сини
Несуть шляхами боротьби тяжкі терпіння.
Бо на межі зударилися два світи:
Духова вартість і розлючена отара,
Шляхетний стрим і догматичні наймити,
Будуюча краса і нищення примара.
Це боротьба сучасности руїнних сил
Із людською душею. Зло захланність слуха.
І присмак влади люд зганяє до горнил, —
Та годі їм скувати благородність духа!
Змагання за життя — підложжя всіх ідей,
І найсильніша з них усіх — це вічна правда.
В брехні накинути ярмо, чи людям шлей,
На час, не важко, — лиш безсмертна буде правда!

Нудні літа минали в праці серед них,
 Тужливо сумували здолані руїни,
 Та їхню славу наш народ є пошані чтив, —
 Як символ від віків самої України
 Коли прийшли нові часи, й нова війна,
 Й налізло всяких зайд з середньої Європи,
 У жадохі з руїн нашітися вина,
 І обтягнути край у націстичні дроти,
 Повстанці юні пішли із наших рідних сіл
 На ті руїни замку — щиро присягати
 Із зброєю в руках, щоб гніль ворожих сил
 З протестом безощадно й переможно гнати
 З святих руїн, із кров'ю скроєдених стених,
 Із попелищ для нас залишених Москвою.
 І знову залунав наш волелюбний спів
 В жорстокій боротьбі — легендою новою . . .

Земля подіями жила, зазнала й чуд.
 В житті чергуються поразки й перемоги.
 Зробити можна в кожен день звичайний блуд,
 Але сучасної ганьби немає змоги
 Спокійно пережить землі хоробрій вік.
 Гірка привала в осеружній долі чана.
 Яку і де знайти духову міць і лік,
 Щоб ще не згнула ущент уважність наша?!

Забути як руїни?! . . . Наслідки вогнів?!
Пролляті сльози, кров і серця перебої,
Наїздника плондрування і лютий гнів?!
— «З любов'ю до землі! З присягою до зброї!
Фортеці наші в балках, в горах і в лісах,
В об'єднанні всіх сил: — На ворога у лавах!
В серцях нехай живе до перемоги шлях,
А в зелені дерев — могили, стел і слава!» . . .

79

У шереху сторіч глибокий духом зміст
Минулого для нас руїни залишили,
Щоб він, той дух, постійно в поколіннях ріс
І щоб його ворожі сили не здушили.
Нехай на нім же покоління молоді
В свідомості великих краю дій зростають.
І будуть горді за минуле! — Лиш тоді
Пошану в світі, краєві й собі зверстають.
Духовість днів минулих до сучасних днів
Пов'язана подіями часу, — віками —
У мріях, в прагненнях, в черзі пророчих снів,
Нераз в тяжких боях, — кривавими пляхами . . .
Величні менти в нас, в історії були, —
А у майбутнім, вірю, ще славінні будуть.
За волю тисячі життя дали —
І ще дадуть! А їх нащадки не забудуть!...

Під час зими — мелодії відмінних гам
 Співає час. В повітрі граються сніжинки,
 Спадають тихо на руїни тут, то там . . .
 Такі легенькі, чисті, білі порохники . . .
 Кружляють всюди . . . І повільно білий сніг
 Обрусом стелить стан сучасності на грані,
 І на руїни замку грубим пухом ліг,
 Щоби закрити чорні їх камінні рани.
 Сніг таємниці парку кригою закрив,
 Лише рілля сміється ішеем вібрацій, —
 Та місяць в хмарнім небі тайпу вітра чув, —
 В підземних ходах сховано мечі в палаці.
 Закований дух нації живе від літ.
 В бруньках надій спонтанно він запломеніє,
 Гарячим сонцем волі дух розтопить лід,
 Земля проснеться — в квітах знов зазеленіє . . .

Як в тихий вечір знов зашелестять листки,
 Чогось чутливе серце марева турбують.
 Зароджуються в помислах нові думки,
 Немов би плях видіннями в віки торують.
 Нові, здається, гимни грають струни арф
 І замість сліз, народ воскресне в гордих діях.
 Свідомість зродить напярям, в жилгах крищі гарт,
 В душі рабів зворушиться нова надія.

Пора в відважнім чині віднайти вогонь
І серце запалить у полум'ї бажання,
Здобути волю й лавром увітчати скронь,
Повік забути наші скиглення й ридання . . .
Майбутности душа, нетлінна в боротьбі,
Спрямує героїчний вияв в захист волі
Для вищої мети, а не лише собі,
В свідомості часу і сил своєї ролі . . .

82

Як зарідає часом надвечірній дзвін,
І звуки полетять в довколіннньому лоні,
У синє небо сірі відламки руїн
Із грузу простягають зранені долоні
Колишніх гордих луків різьблених склепінь
До хмар, в прозору вись, в благаннях молитовних.
Не тільки помсти ждуть, а й правди тих верінь, —
За все, що довелося вищити келех повний.
Тоді, опівночі, княжна пильнує стін
В п'янкких обіймах яминю, бузку, конвалій,
І місяць кидає з руїн гранчасту тінь.
Й то все . . . що залишилось з тих тяжких баталій.
Завмер мовчазний груз порослих мохом стін, —
Але княжна, мов дух, живе в підземних ходах
І зброю береже в легендах тих руїн
Аж попід став, у схованках по вогких сходах . . .

В льохах живе і пахне цвіль цілі віки,
 А в парку квіти запахні у раннім літку.
 Там знову оживатимуть життя бруньки,
 Й розкине сонце в листі сяйва позолітку.
 На тих руїнах, так занедбаних тут нам, —
 Повстанці знову будуть вірно присягати,
 Постане ще новий — могутній волі храм, —
 До вмілих рук новітню зброю будуть брати.
 І, може, символічну зброю знов подасть
 Княжна модерним воям з схованок палацу —
 І прийде в радостях нове життя і власть
 Віщцям у нагороду за величню працю.
 Нехай легенди знов в повіррях заживуть
 І, може знов, посунуться землі кордони
 До меж, які нам пращур здобував і путь
 Промостять правнукам, — дадуть нові закони . . .

Минає час . . . Життя надії пелюстки,
 Весни духм'яно зріють мрії молодії,
 А в осені золотяться в саду листки
 Й руїни сніжать . . . Їм сніжаться мрії золотії . . .
 Земля моя проснетися, мов життя свiate,
 Та ідолів каміни постануть по селах
 З лиця землі, мов язву їй печетить, всю змете,
 І засміється в радости в слюзах весела.

Не агітаторів крикливих із Кремля,
А голосу своєї нації носуха —
Й відродиться в величності своя земля
І знову запаує благородність духа!
Не словоблудством, ні погрозами злоби
Страшній потворі не підборкати народи!
Не мир святій, — а справедливість боротьби
За світлу правду в цілім світі честь ще зродить!

85

Не в боротьбі самій майбутности стежки
Привабливо сплиють в дальнійій перспективі,
А в творчій грі ума най барвляться стяжки —
І в культурі тишини й в осяянім активі.
Черпати сили з дна народу і села,
З дібров зелених, з ншв . . . Для них добро чинити,
Здобути в згоді міць тривку перевесла
І в людську душу навісіж двері відчинити.
В людей нам віри, хоч вони не без вишн.
А там, напевно, є незміряні простори,
Духових скарбів, героїзму глибини, —
Й дух нації парситі хижє зло поборє!
Надхнення легкокрилі правди і краси,
Аристократію дуні тихцем розбудять.
Не гайся ж, Мріє, — ключ надії принеси, —
Хай прийде Час! Най Меч і Правда світ розсудять!

Зелене плетиво дерев: всі груди стін
 Ховає в віттях і . . . всі тайни старовинні.
 Життя замовкло в серці замкових руїн,
 Та за події скоєні не мури винні.
 А тайни тут віками казкою росли
 І розквітали в мріях пристрасно і рвійно.
 Їм і тепер викидаються надійні сні,
 Як плетиво смerek гойдається повільно.
 В нікчемності своїй блаженський дух рабів
 Великі сподівання волі попівечив
 І смертоносною оманою завів
 Надії власні, та прискорив власний вечір.
 І так роками стіни свідками стоять
 І гордо згадують колишніх слав години —
 Не безнадійно й далі владні мрії снять
 І тихо тужать за шляхетністю людини . . .

Не чути гомону гостей, нема балів, —
 Лиш згадує той клятий бал в час бунту оний,
 Коли палац в багрянім полум'ї горів, —
 Кривавий бал то був, останній бал червоний.
 Проліялась кров невинна, — ріками текла . . .
 Ще точиться й тепер під подих хмари диму.
 Знеможені раби без ласки і тепла
 Не неві світла сонця і життя крізь зиму.

Не тільки замок спить в руїнах, а й село
Змінилося, спустошилось і так збідніло,
Що не пізнати колишньої краси його —
Під «сонечком Кремля», — мов мертво, **заніміло**.
Аж боязно! Немов в могильній самоті
Каміні звалили руїн співають смерти
Вечірню панахиду, й чути іноді
Як плаче вітер стогоном з грудей роздертих . . .

88

Молитву мовить час минулим вже годам . . .
Замовкли сурми, що колись людей будили,
Зарихли кроки й шелест шовку суконь дам,
Загасли в люстрах відблиски паникадила . . .
У залах замку давній гомін занімів, —
Життя останній рух останніми роками.
Величній зміст розбитих стін опорожнів,
Що нищю розквітав бурхливими віками.
Немає прояву ні лицарства, ні сил, —
І покоління молоде — немов старече!
Лиш груз лежить і накопичується пил
У вічних ранах замку й в нашій порожнечі . . .
Та все-ж легендою серед розкішних піль
Живе одвічний дух в занедбаних руїнах,
Співає в них журба і гострий серця біль
Й великий дух нескореної України!

Маєстатичний згадується людський зрив
 До волі, щастя й прав народніх України,
 Коли в могутній бурі степ заговорив
 І тріскали невисених імперій стіни .
 Коли у струмнях сонця — волі прагнув край
 І легко зносились тяжкі, щемлячі рани, —
І хоч тепер на встид, поміж ворожих зграй,
 Занедбані у нас герої — ветерани, —
 Народ ніколи не забуде бою Крут,
 Героїв Базару і подвигів великих.
 Під прапором ідеї і до нині мруть
 Повстанці, юнаки у сивій вогнеликім.
 І віряться, що вже надходять кращі дні ,
 Коли підуть вперед об'єднані герої
 І зрушиться посвята в зимнім полоні
 Сучасних днів — до волі й боротьби нової!

А в нас були герої! . . . В ті величні дні
 Вони творили чуда — й воля воскресала!
 Вони за волю краю йшли на смерть в борні,
 Й нова епоха зриву сон з очей стрясала ! . . .
 При свисті куль, і як гармати скривь гули ,
 Вони рубалися в тяжких боях перівних.
 У чужину пішли, а зброї не здали, —
 Бо з ворогом єднатись можуть липи найвні . . .

Літа пройшли, а з ними й смутку заметіль —
І не один до нині в тілі носить рани
Та вісію святу свободи й в грудях біль
Між нами — днів отих — достойні ветерани . . .
Попаєа їм і честь за здобутки меча.
В оточенні пудьги, безділля й бездоріжжя
Історія і світ не згадують, мовчать
Про них, про казку волі . . . Крик лише про збіжжя.

91

Стою на звалищах руїн, слую думки,
Повиті сумом й переліті гострим болем . . .
В руїнах тих краса і заповіт в віки!
Їх молітовний спів нехай несеться полем . . .
Невжеж даремно наші гинули брати
Як червоціло небо, як гули гармати?
Занедбаних могил там не значать хрести,
В степах не знайде їх життям прибіта **мати** . . .
Невже ж минатимуть шеретами літа,
І в нас не запала юнацький вияв **волі**?!
Невже ж погасне мрія й казка золота
Безлуниам у недіі? . . . Чи -ж аж так ми **кволі**?!
Хіба ж даремно лиялась благородна кров,
Багрилась в обороні вольностей і брата?
Бої, хоч програно, — зосталась хоругов, —
Прийшла пора і нам у руки зброю брати!

Народ донні ^{вирну} ~~вирну~~, що своїм чолом,
 Позбутись сам він мусить визиску і муки, —
 Й княжна відчинить тайні ходи під ставом
 І зброю дасть усім хоробрим людям в руки —
 Не пинчить замки й надбане в віках добро,
 А ворогів, наїздників, з землі святої
 За межі вигнати . . . Най там їх стріне гроб!
 А нам, побувнився гніту, стати до розвою.
 Нова легенда розквітає серед нас, —
 Що час ^{їде} ~~їде~~, коли порядки будуть кращі,
 Коли і воля ждана завіта до нас —
 Й старі дідизні замки вічно будуть наші.
 Коли в культурі самобутній час пісні
 Нові складатиме на славу днів минулих,
 З обличчям у майбутнє, з серцем у вогні, —
 Великі цінності творить з життя намулу . . .

Руїни згадують що хижу лють навал,
 У темні печі, вдень, під сявом прозорим,
 І творять тихий, вглиб змістовний ритуал,
 Та плюють свій сум степам широким, неозорим.
 Ввижаються розбитим стінам всі віки,
 Що перейшли неумолимою чергою.
 Немов в серпанку, йдуть походами полки,
 Й колишня слава літ і наволоч юрбою . . .

Ввижаються руїнам розкіш і балі,
Кохань жагучих ще не списані романи,
Захланність дика, й ненаситні Москалі,
І все, як чад, закутано в густі тумани.
Лише по селах чути в пахощах пісні,
Що тихо кличуть з серця невмірущу тугу,
І скарби із душі віщують кращі дні —
І будять сон за заповідяну наругу . . .

94

Багато змін несе повільним кроком час —
І скрізь літами вже зайшли великі зміни.
Де був статечний наш господар: — галапас
Налізю страх . . . Та зайди краю не розцінять!
І Божої Гори не стерти ворогам!
Вона зостанеться принадою й надалі
І хоч події залишили злобний шрам,
Вона будитиме серця, — бодай в печалі . . .
Там золотом пшениць мережаться поля,
Там щирим шовком серця шиті житні ниви,
І в самотності красується земля,
Де леготом вітри в степах гойдають гриви . . .
Величніх літ пісні шумлять ще там бори
І, як колись, шумітимуть там сосни, клени —
І з вірою, в надіях кращої пори ,
Про волю в селах заспіває гай зелений . . .

Як ріки із джерел до моря води льють,
 Звиваючись в красі між рідними степами, —
 Так і задумані руїни сногад шлють
 Потокон доведуду століть життя між нами.
 Вони дивуються: — і в стінах відно гнів: —
 Як можна поеднати знані всім прикмети:
 Спогуду розкоші палат минулих днів
 І злидні під ярмон, її наїздишка лабети?!
 Народ, — що героїзмом подивляє світ, —
 А сам живе життям рабів, в цизах покори?
 Багатий край, де чернозем плекає хліб,
 А хлібороб мре в голоду в чужій оборі!
 І чи не диво?! — Край великий в боротьбі
 Століттями хоробро прагне настя її волі,
 Щоб вибороть державне право її власть собі, —
 А ще карається її донипі у неволі! . . .

І де знайти такий магічний талісман,
 Щоб в нас роз'єднання дурман навік спинити?
 Як стримати брехню, захланність і обман,
 Щоб у пошані — нації добро чинити?
 І де знайти шляхетність чудотворних рим,
 Що, як в поезії, чуття й думки гамує?
 Бо в нас розгнузданність сваволі нищить стрим,
 І де певпинна балакучість час марнує . . .

І як позбутися лукавства та інтриг,
Що нас в суспільних сvaraх гнильно розкладають?
Чи не пора позбутись звичок нам старих,
Бо так даремно всі зусилля пропадають?!
Ось так руїни владно пічку не одну
Самотньо мріють, щоб старі гріхи забути,
Щоб раз вже знищити роз'єднань сарану
І в світі знання і науки гін здобути . . .

97

Стоять понуро в грубих стосах рештки стін,
Побиті вази, скло, зіпсуті орнаменти . . .
Із хмар на них спадає, часом, вогка тінь —
У сні пригадують собі чудові менти.
Здаля малюються левади і горби,
Й стоїть великий свідок розвитку мистецтва,
Той символ слави з старокняжої доби,
Либонь алтар віків — побожності і жрецтва.
Події зрили мальовничий розпис стін,
Понищена емаль, мозаїк позолота . . .
Нехай живе новий високотворчий гін —
Творити з золота душі нові Ворота!
Враз з поступом — ідім до єдності, брати, —
На попелі руїн всі надолужить втрати.
В непереможну вічність з всевітом іти,
Щоби в сучасності нову добу дігнати! . . .

Як вранці струмень сонця через віття грав,
 Немов в брилянтах сліз, оздоблений росаю,
 Оплакував руїни пишній килим трав,
 Либовь тужив за їх колишньою красою . . .
 А бриля стін у гордїї величі віків
 Заховували славу і минулі блуди,
 Сліди стерали попередніх всіх гріхів
 І розкони життя . . . За них їх дехто гудив.
 Здається, що у тїнях стїн вітає смерть,
 І тїні лицарів з'являються мовчазні,
 Велухаються в казковий шум старих емерек,
 І їм звикаються нові казки виразні: —
 Немов би кожна рана стїн, і кожен карб —
 Нові, потужні, зародки життя ховає,
 В старих валах, в руїнах замку духа скарб
 Знова до дії з старих завзяттям оживає . . .

Стою і думаю . . . Сягаю в глиб віків,
 Минулу славу літ в руїнах оглядаю
 І жахом віє людська буря злих років,
 І лють юрби шалених днів лиш подивляю.
 Такий жорстокий вияв люті вражих сил!
 Такий нестримний сказ людей без віри в **правду!**
 І почуття низькі, й сумління тих громил,
 Що залишили дикий слід життя неславний . . .

А замок той, мов символ, наче рідний край, —
Ограблений, зруйнований, у сні закутий,
Дарма, що мальовничий, наче справжній рай, —
Та що-ж, як він людьми і Господом забутий!?
І так чергою йдуть тяжкі в неволі дні . . .
Коли подумати: — нема де правди діти,
За ці руїни і спустошення страшні,
На жаль, неменше винні свої рідні діти . . .

100

В тяжких зусиллях, в праці, в поступі й в боях
Народ тут жив від прастарого неоліту,
У шерезі століть до нинішнього дня
На цій землі під тягарем біди і гніту.
І культ Трипілля, Скитів, Антів і Сармат
Перетравив із культом Кельтів і Геллади, —
Вздовж бористенських берегів тримав примат
Величню й гордо понад буйні хвилі зради.
Традиції, культуру й мову з давнини
Плекав нащадкам у майбуттє — й хоче **жити**
Господарем у себе . . . Будувать човни! —
І в поступі ідеям вічності служити . . .
Сплюндровані степи, в мелодіях журби,
Розпучливих пісень гойдають в селах віття . . .
І ти, мій друже, славу величі люби —
Відчуй нові легенди в горі михоліття . . .

Народ живе, хоч в ранах, струнах, а живе,
 Зневолений, розбитий, як ті замка мури, —
 Він в самотності творив життя пове,
 Й черпатиме він знову сил з джерел культури,
 З духових скарбів гордих діл старовини,
 Щоб жити вільною державою в майбутнім
 І дочекатися народньої весни —
 Для поколінь злегати скарби незабутні . . .
 А людська воля — найцінніший скарб в житті!
 За неї бореться весь світ, усі народи, —
 А гасла волі все були у нас святі
 І вияв духа нану міць у діях зродить . . .
 У час, проникнувниесь, глибоко в дальню суть,
 Збагнути б нам далекоюсяжні мрії чисті —
 Тоді й зуецьля для ідеї принесуть
 Події величі для краю урочисті . . .

Руїни снить . . . Стоять величні, наче храм, —
 Дарма, що землю криють каменя уломи,
 Вони священнодіють в снах великих драм
 І згадують давно минуле без втоми . . .
 Хоч купи грузу в безладді кругом лежать, —
 До неба прагнуть банти, і розбиті мури;
 Глибокі рани стін, — часу сумна печать, —
 Тузгливо снить про давній гонор і буйтури . . .

Не тільки згадують вони про час старий, —
Життя нове малюється у дні весняні,
В далеку просторонь руїни зір ясний
У мріях шлють в обійми творчості духм'яні . . .
І хоч майбутність в загадковості німа,
Вогонь душі народ здобуде в Прометей.
В наш вік ніколи правди не здолає тьма, —
Торує шлях нам волелюбности ідея!

103

Спинися подорожній, — хто би ти не був!
Оглянь румовища, прислухайся забудим
Переказам, легендам . . . Стіни вітер чув . . .
І призадумайся над давнім їх минулим.
І як би ворог їх в розлуці стер з землі, —
Легендами у людях будуть вічно жити
І парк старий, трава і квіти, — їх жалі
Пригадувати, мріяти і ворожити . . .
На віки будьте славні, та спокійно спіть,
Давно розвалені й окрадені руїни.
Нам бережіть старинну тайну від століть, —
Розкажуйте величню славу України!
В своїх німих промовах, в ранах ваших стін,
Ви більше красномовні, ніж бурхливі віча.
Непокоримий дух і вічно творчий гін —
Передавайте у майбутні нам сторіччя!

А ти, мій друже, тих традицій не забудь,
Що розквітали і росли в святі легенди,
І ритуал руїн нехай хвилює груди,
І не шукай поради серцю ніде інде —
Лише в своїй душі завзяття загартуй,
І пам'ятай Пророка гасла заповітні.
А за майбутність нашу зброю духа куй,
Бо це найкраща зброя у часи новітні.
Хоч замки в звалищах — не знищений народ!
Надбань віків, краси душі він не забуде.
І за святі діла не жде він нагород, —
В могутній силі він навіки жити буде.
І в ці часи байдужности — оповідай
Про наше славне давнє, про старі руїни,
Твори нові легенди і за волю дай
Життя із вірою в прийдешню Україну!

1952 - 1953

З М І С Т

СРІБНА НАМОРОЗЬ

Б — 36

Ритуал	7
У пізню осінь	8
Пташиний гимн	9
Кінець листопада	10
Сніжинка	11
Студень	12
Сміються сніжинки	13
Сніг у лісі	14
Пухнастий сніг	15
Сніговиця	16
Фантастичні квіти	17
Вітер	18
Завірюха	19
Плюта	20
Казковий час	21
Під грудень	22
Срібний грудень	23
Христос Родився	24
На вілію	25
В різдвяну ніч	26
Хурделиця	27
Одлига	28
Чортогони	29
Зима	30
Хуга	31
Заметіль	32
В хаті	33
Закон природи	34
Кінець зими	35
Літа облуд	36

НАШЕ МОРЕ	37 — 70
Хвилі	39
Жбурляють хвилі	40
Плеще море	41
У сяйві світла	42
Два простори	43
Плавні	44
Як ті скелі	45
Наше море	46
На цім боці моря	48
В Криму	49
Штиль на Кримському побережжі	50
Гойдаються човни	51
Ранком	52
Степ і море	54
Заклик	56
Легенда	57
Меви та кушавки	58
Штиль	59
Під час бурі	60
У гавані	61
Баржі	62
Кораблі	63
По Дніпрі у море	64
Затуманені плеса лиманів	65
Зимою	66
Навантажені йдуть кораблі	67
Завдання	68
Коли б	69
На березі моря	70
СНИ ЗРУЙНОВАНОГО ЗАМКУ	71 — 142
ЗМІСТ	143 — 144

